

Svensk Familjeterapi

Nr 4 2011, årgång 22
Issn 100-3421
Utges av Svenska Föreningen
för Familjeterapi (SFFT)

Redaktör:

Anita Blom af Ekenstam,

Redaktör/layout:

Mårten af Ekenstam

Adress: Ringvägen 47b,
181 33 Lidingö

Mail: sftred@telia.com

**Nästa nummer
kommer ut i mars
Manusstopp:** 15/2

Föreningens styrelse 2011 — 2012

Marie Forneman,
ordförande
Ilze Norman, vice
ordförande
Ulf Korman, kassör
Åsa Kvarnbrink,
sekreterare
Helena Engelbrekt,
ledamot
Michael Rundblad, ledamot
Arne Gynther, ledamot
Lena Sahlström, ledamot
Rolf Hessel, ledamot
Charlotte Westerberg,
ledamot
Karin Nilsson, vetenskaplig
sekreterare

www.sfft.se

Föreningens

webbadress:

www.sfft.se

ORDFÖRANDE HAR ORDET

Tankar inför SFT:s sista nummer för året, skrivet i "svin-november" som en jämtländsk tidningsredaktör brukar benämna det!

Ur föreningens synvinkel har det både varit ett otroligt arbetsamt och samtidigt otroligt givande år.

Kongressen i Visby blev mer lyckad än jag vågat drömma om och tänk vad härligt det är med bilderna och filmerna som finns kvar att njuta av, även för er som inte var på plats. Hoppas ni kan ta er tiden att se de 17 föreläsningar som finns att tillgå via hemsidan! De ligger där minst ett år så det är ingen stress!

Kongressen lämnade kvar en god känsla av gemenskap och glädje samt förhoppningar inför framtiden: yngre deltagare, nya arbetssätt, goda forskningsrön och fortsatt känsla av familjeterapiens användbarhet. Det blev även ett gott ekonomiskt resultat, det kan behövas efter alla magra år! Ansvarsfullt att förvalta förstås!

Det går förstås inte att bara fastna i kongressminnen, föreningslivet fortsätter med olika aktiviteter på lokal nivå, planering för Psykoterapimässan i vår samt 2012 års kongress, i form av ett utvidgat vetenskapligt symposium i Göteborg nästa höst. Så snart datum för kongressen är bestämt läggs information ut på hemsidan, kommer förstås i SFT också.

SFFT:s nya styrelse träffas för första gången sista helgen i november och vi har en omfattande dagordning att ta oss an trots att vi fortsätter med att ha Skypemöten en gång i månaden. En del frågor kräver mer tid och är svåra att avhandla på "skypen", som sviktar ibland, kastar ut oss och utmanar vårt tålamod men som ändå är ett fantastiskt hjälpmedel i en rikstäckande verksamhet.

Medlemsantalet i föreningen har tyvärr minskat och därför vill jag påminna om att vi behöver hjälpas åt att värva nya medlemmar! Ni vet, om alla värvar en ny så blir vi dubbelt så många!

Med det vill jag avsluta med en önskan om en snöig advent, en god jul och ett gott nytt år!

Marie Forneman
Ordförande

Medlem i Sveriges Familjeterapi Förening - SFFT blir du automatiskt genom att gå med i en regional förening. Alla föreningarna finns presenterade på SFFT:s hemsida, www.sfft.se, under rubriken regioner. Här följer också en lista på representanter för de olika regionala föreningarna.

Västerbotten: Åsa Kvarnbrink
asa.kvarnbrink@telia.com

Jämtland-Härjedalen: www.ffmitt.com Marie Forneman
marie.forneman@jll.se

Telefon arb: 063-153921
Dalarna: Jörgen Gunnarson
jorgen.gunnarson@ludvika.se

Telefon: 0240-86097
Värmland: Lennart Björk,
Ö Torggatan 19, 652 24 Karlstad

Telefon: 0541-88025
Västra Sverige: Ilze Norman

ilze.norman@alingsas.se
Telefon: 0322-15401, 0733-963300

Halland: Anita Nilsson
anita.nilsson@falkenberg.se

Södra Sverige: Maud Djurfeldt
maud.djurfeldt@telia.com

FTF-Sydot: Eva Sjökvist
eva.sjokvist@vaxjo.se

Famös, mellersta och östra Sverige: Rolf Hessel www.famos.se
info@famos.se

Stockholm: Görel Fred
gorelfred@hotmail.com

Åland: Crister Eriksson
cristere@aland.net

Det är till din regionala förening du vänder dig med namn- och adressändringar.

Hur kommer det sig?

MÅNDAGEN DEN 21 NOVEMBER FÖRELÄSTE den amerikanske journalisten Robert Whitaker i Göteborg. Han talade om den närmast epidemiska ökningen av psykofarmaka som sker i västvärlden och under senare år också i resten av världen.

Han ställer frågorna:

- Är vårt psykofarmaka-fokuserade paradig till hjälp i samhället? Minskar det bördan för dem som lider av psykiska svårigheter?

- Är historien om den kemiska obalansen sann?

- Hur påverkar psykofarmaka människor med mental ohälsa på lång sikt? Vad visar den vetenskapliga forskningen?

Det är skrämmande siffror som presenteras, materialet kommer från forskare som ensidigt visar på samma sak, utskrivningen av mediciner ökar samtidigt som forskning slår fast att hjärnan påverkas på ett ytterst negativt sätt.

(Andreasen, N, 2008, 2011, Seeman, P, 2007, Dorph-Petersen, 2005)

Allt fler både barn och vuxna blir beroende av psykofarmaka, trots att det inte finns några bevis för att detta påverkar "tillfrisknande". Snarare tvärtom, studie efter studie visar att ett långvarigt medicinerande istället försämrar möjligheten att leva ett vanligt liv. (Harrows, M, 2007, El Mallakh, R, 2011)

Whitaker har under närmare tio år studerat både amerikansk, australiensisk, nya zeeländsk och europeisk evidensbaserad forskning. Under föreläsningen berättar han om hur hans senast publicerade bok *Anatomy of An Epidemic*

(Whitaker, 2010) väckt stor uppmärksamhet hos en bred allmänhet och brukare.

Alarmerande många brukare berättar om hur de tagit skada av långvarig användning av psykofarmaka. Antalet barn som medicinerar har ökat lavinartat i många delar av världen.

Forskare och ledande psykiatriker har å ena sidan försökt motbevisa det han redovisar men också rent av mörkat de omfattande forskningsrapporter som boken baseras på.

Vi hade bjudit in ett stort antal journalister från dagspress men också från fackpress; Socionomen, Läkartidningen och Psykologen är några exempel. Med undantag av tidskriften *SocialPolitik* var inte en enda journalist närvarande.

Personligen hade vi också skickat ett stort antal inbjudningar till människor som arbetar inom psykiatri och på stadens olika psykoterapiinstitut. Ett tiotal terapeuter kom, en handfull av dem arbetar inom psykiatri.

Hur kommer det sig?

Varför deltog inte fler av de som dagligen arbetar med att skriva ut preparat, injicera och dela ut medicin?

Vad är det som gör att människor stänger både ögon och öron för detta?

Hur kommer det sig att så många människor så passivt låter både barn och unga bli beroende av psykofarmaka trots de negativa, rent av farliga konsekvenser som forskare världen över har kommit fram till.

Carina Håkansson

Verksamhetsansvarig, Familjevårdsstiftelsen

Hanna Lundblad-Edling

Projektledare, Familjevårdsstiftelsen

VIDGA VYERNA!

Nu är det dags att boka monter, anmäla föredragshållare, seminarier och andra aktiviteter till Psykoterapimässan 10–12 maj, Stockholmsmässan i Älvsjö.

Ytterligare information och anmälningsformulär finns på www.psykoterapimassan.se

Familjeforskningskonferens i Lund

Höstterminen 2011 har bjudit på fler intressanta konferenser för familjeterapeuter. Förutom den nordiska konferensen i Visby, bjöd Lund in till Familjeforskningskonferens med Kjell Hansson och Ingegerd Wirtberg som värdar.

Två dagar, runt 500 deltagare, 21 föreläsare. Storföreläsningar blandat med parallella seminarier. Medelåldern snarare 40+ än 60+. Få kom från psykiatrin, men desto fler deltagare från kommunerna och behandlingsverksamheter utanför kommuner och landsting och många studenter. Tyckte att denna konferens visade att sammanfattningen från svenska familjeterapikonferensen i Tällberg 2009 var korrekt; "Familjeterapin lever och verkar för fullt, men den har bytt arena." Den har flyttat från psykiatrin till det arbetsfält som mer definieras som det psykosociala fältet.

Förutom alla viktiga samtal under pauserna med de andra deltagarna på konferensen fastnade jag för följande:

Håkan Stattin, professor vid Örebro Universitet, gjorde en intressant historisk exposé över hur förhållandet mellan barn och föräldrar sett ut under 1900-talet i Sverige. Han visade hur den förhärskande auktoritära uppfostran av barn fått lämna plats för barn- och föräldrarrelationer som mer bygger på ömsesidig respekt och samtal. Barn i dag känner att de kan tala om för dem viktiga saker med både sin pappa och mamma och föräldrar kräver inte blind lydnad. 1958 fick 20 procent av barnen "smäll" i hemmet mot idag 2 procent.

Håkan presenterade de mest använda föräldraträningssystemen i Sverige, som han menade alla hade effekt, medan Socialstyrelsens granskningar endast gav något enstaka program godkänt. Nytt för mig var ett kanadensiskt föräldrastödsprogram "Connect" som används och också utvärderas i Sverige. "Connect" bygger inte i lika stor ut-

sträckning som tidigare program på ren inlärningsteori, utan baseras mer på anknytningsteori. Vilket innebär, om jag förstod det hela rätt, mindre "time-out" i skamvrå för det trotsiga barnet och mer av att föräldern hjälper barnet lugna ner sig utan avvisande. Vilket ju stämmer bättre med svensk barnuppfostran av idag.

Ulf Axberg, lektor vid Psykologen i Göteborg redogjorde för en "Nationell utvärdering av stödinsatser för barn som upplevt våld mot mamma". Rapporten slår fast att om det förekommer våld i familjen, är också barnen offer för detta, även om de inte blir slagna själva. 95 procent av barnen är i hemmet när våldet utövas och över hälften av dessa barn har själva blivit slagna av de vuxna. Ulf menar att vi bör fråga familjerna vi möter om våld förekommer. Studier visar att vi behandlare undviker den frågan och att kvinnor som blivit misshandlade skulle ha velat få frågan. Utvärderingen visar att barn som bevittnat våld mot mamma och utvecklat en egen problematik har nytta av insatser som riktas direkt till dem.

I sammanfattningen sägs också att verksamheter inriktade på att ge stöd till barn som bevittnat våld mot sin mamma, och till deras mammor, är ett viktigt komplement och att det bidrar på ett positivt sätt till barnens psykiska hälsa. Dock är kunskapen om olika metoders värde fortfarande är bristfällig. De påpekar att tillgången till effektiva behandlingsmetoder för barn som traumatiserats av att uppleva våld mot sin mamma, och som utvecklat en egen problematik, måste utökas inom barn- och ungdomspsykiatrin.

För mig var detta viktig fakta som bekräftade det jag uppfattat som Socialstyrelsens slarv i somras, när de gav ut ett Pressmeddelande (30/6 2011) med rubriken: "Insatser för våldsutsatta kvinnor och barn utan effekt" och med en text som inte motsade rubriken.

Pressmeddelandet desinformerade oss läsare om vad utvärderingen kommit fram till.

Kjell Hansson seniorprofessor på Socialhögskolan i Lund, berättade om Funktionell familjeterapi (FFT), bakgrund, utbredning och forskning. 1500 behandlare använder FFT i arbetet med 30 000 familjer i åtta länder. Imponerande. Det finns strikta regler för att få benämna sitt arbete som Funktionell familjeterapi. Bland annat ska terapeuten kontinuerligt övervakas så att modelltrogenheten bibehålls och finnas i ett arbetslag av FFT-terapeuter. I Sverige finns idag 5 certifierade team, 92 utbildade i FFT och 7 FFT-utbildare. De siffrorna visar på svårigheterna med att behålla modelltroga team över tid. Kjell gick igenom vad som behövdes för att få en hållbar implementering, det var en lång lista med svårkontrollerade faktorer.

Michael Robbins, en FFT-forskare från USA talade om de verksamma gemensamma faktorerna i familjeterapi. Ett ämne som jag och en kollega också tagit oss an och presenterat i en artikel. Michaels sammanställning stämde i stort med vår. Sånt gör en glad!

Bra arrangerat, trevligt värdskap och dessutom var Lund en stad som inbjöd till trevliga promenader.

Men konferenshösten slutade inte där, sedan behövde psykosbehandlingen i Sverige diskuteras på konferensen Världig Vardag i oktober, en månad då även Scott Miller gästade Stockholm och presenterade hur behandlare kan bli effektivare i att ta till vara feedback från klienterna. Och i Finland samlades en internationell grupp för att bilda ett nätverk utifrån dialogiskt arbete.

Marianne Borgengren
leg psykolog, leg psykoterapeut,
familjeterapeut som handleder och
undervisar inom Psykiatri Södra
Stockholm och utifrån den egna firman

Anknytningsbaserad familjeterapi

Introduktionsdag och terapeutträning i tre steg.

Attachment Based Family Therapy (ABFT)

Gary Diamond, Ph. D från Ben Gurion University, Israel.

Gary Diamond har arbetat nära Guy Diamond i Philadelphia med att utveckla metoden.

ABFT har utvecklats som en manualiserad specifik metod för att behandla ungdomsdepression. Den är utprövad i flera studier i USA och Norge med goda resultat avseende depression och suicidalitet. Metoden har också anpassats till arbete med ångestproblematik. Studier som ska pröva ABFT förbereds nu i Skandinavien. Metoden bygger på anknytningsteori, familjepsykologi och strukturell familjeterapi.

Läs mer i www.abft.se

- *En tidigare kurs i Göteborg blev snabbt fulltecknad, så anmäl dig snarast!*

30 januari 2012: Introduktionsdag kl. 9 – 16:30

Heldagsföreläsning om metodens teoretiska och forskningsmässiga grunder. Demonstration av de olika stegen i terapin via videoexempel.

Fortfarande finns lediga platser – anmäl dig snarast!

31 januari - 1 februari: Grundläggande terapeutträning kl. 9 – 16:30

Högst 20 deltagare. Fördjupad genomgång. Du ska ha deltagit i introduktionen i Stockholm eller i Göteborg för att kunna delta i dessa dagar.

FULLTECKNAD! För kölista maila annika@sapu.se

2 februari: Avancerad workshop kl 9 – 16:30

Högst 15 deltagare. Öppet för terapeuter som deltagit i grundläggande terapeutträning och som arbetar med metoden.

FULLTECKNAD! För kölista maila annika@sapu.se

Lokal: Ersta Konferens, Erstagatan 1 K, Stockholm

Kostnad: Introduktionsdag: 1 000kr (inkl moms)
Två träningsdagar: 2 800 kr (inkl moms)
Avancerad workshop: 1 800 kr (inkl moms)

- *Magnus Ringborg i samarbete med SAPU hälsar välkomna till detta speciella tillfälle!*

Anmälan sker senast 15 december genom inbetalning till SAPU bg 5713-6392 . Glöm inte skriva namn, telefonnummer och Mailadress och markera tydligt ABFT och vilka dagar som avses.

Medtag kvitto på inbetalningen som inträdesbiljett.

Anmälan är bindande men ej personlig.

Ytterligare upplysningar: info@sapu.se

Ge fan i min familj

Om familjearbete med familjer som inte vill delta i familjearbete

Varför slog du mig? Varför lämnade du mig? Hur kunde du bara se på medan jag blev utsatt?

Alla bär vi frågor inom oss. Varför blev det som det blev? Som vuxen har du ett eget val att ställa frågorna till dem de berör. Med barn och ungdomar, i synnerhet de som bär på frågor som dessa, kan vi inte begära det. De har rätt att få hjälp med att ställa de frågor de bär på. Frågor som påverkar dem varje dag. I familjer som bär på trauman är det alltid så att de svåra frågorna väcker så mycket skuld och skam så familjemedlemmarna väljer att inte ställa dem till varandra. Frågorna behålls inombords, hos var och en. Det hjälps inte, frågorna slutar inte plåga dem. De växer till obestigligen berg mellan familjemedlemmarna och tar sig uttryck i destruktiva beteenden. Vår uppgift som ungdoms- och familjehandlare är att försöka övertyga dem om något annat; de mest obestigligen berg kan bestigas om du har någon vid din sida.

Vi har jobbat ihop ett par år på våra boende för ungdomar som är placerade enligt LVU och SoL. Ungdomarnas familjer är trasiga då åtminstone ett av deras barn, av olika anledningar, inte har kunnat bo kvar hemma. Föräldrarna har frantagits mandatet att vara föräldrar och har under processen blivit minst sagt trötta på att ha möten med myndigheter och behandlare av olika slag. Vi har provat oss fram med olika metoder för att försöka få till familjearbete med familjer som inte är intresserade av att medverka i familjearbete. Efter flera, mindre lyckade försök, har vi nu själva utarbetat en metod som fungerar för oss, för vår målgrupp och för de speciella förutsättningar vi har.

Det vi har som en kraftfull gemensam grund till vårt arbete är att vi båda tror på möjligheten att söka svaren i ett möte med just den person man har frågor till. Vi har också både personliga och yrkesmässiga erfarenheter av att konfrontationer är förlösande i sig, oavsett de svar och konsekvenser det kan bära med sig. Vi har funnit att andra olikheter, i teoribakgrund – och personlig stil, mellan ungdomsbehandlare och familjehandlare har varit en förutsättning då det parallella arbetet med ungdomar och föräldrar krävt olika metoder.

Målgruppen som vi jobbar med är ungdomar med psykosociala problema-

tik. Detta betyder i praktiken ofta att de har vuxit upp i en miljö där våld, hot, psykisk ohälsa och övergrepp har varit en del av vardagen. Ungdomarna och familjerna som vi använder den här modellen på är familjer där det finns ”familjehemligheter”. Socialtjänsten har uppmärksammat uppenbara svårigheter i familjen men familjernas egna berättelser kommer att visa att det ofta är helt andra problem än det som ungdomarna och familjerna visat upp (t ex omsorgsvikt eller något destruktivt beteende av ungdomen). Att arbeta individuellt med ungdomen ger trygghet att möta sina föräldrar och i bästa fall en förutsättning för ungdomen att inte ta på sig skuldbördan för det som den har utsatts för. Om inte ungdomen känner sig fullkomligt trygg med sin behandlare kommer ungdomen förmodligen inte våga ställa frågorna till sina föräldrar, risken är då stor att ungdomen får svårigheter att starta en läkningsprocess. För ungdomen inte chansen att ställa frågorna till sina föräldrar kommer frågorna kanske ändå besvaras av henne själv eller någon annan, vilket gör att det blir mer av hypotetiska svar eller rentutav helt felaktiga spekulationer. Detsamma gäller för familjehandlaren och föräldrarna; känner de sig trygga och känner att de har stöd från familjehandlaren är förutsättningarna större för att de ska klara av att svara så ärligt de kan, på de svåra frågorna som ställs.

IDÉER SOM FORMAR ARBETET

Just denna målgrupp med ungdomar som har levt i familjer med familjehemligheter säger ofta att de inte minns någonting från sin barndom eller att de absolut, absolut inte har haft några problem hemma. Ett sätt som vi har märkt fungerar för oss, är att använda inslag av peda-terapi. Kort och gott innebär detta att man berättar mycket om hur det kan vara för andra barn att växa upp i missbruk/våldsamma miljöer/övergrepp etc. Detta i kombination med att man håller sig på en praktisk nivå (inte pratar om hur saker känns) och att man har en inställning som är att ”ingenting är konstigt” som man också måste förmedla tydligt. När berättelser om våld och övergrepp kommer så fortsätter man fråga praktiska frågor och då kommer

ofta fler berättelser. Förberedelserna kan ta upp till ett halvår, beroende på hur svårt ungdomen har för att berätta sin historia.

Det narrativa förhållningssättet med att bland annat externalisera problemet och utvidga berättelserna är sådant vi använt i förberedelsearbetet för att nå föräldrar som har ovanligt starka försvar eller strategier för att undvika kontakt med skuld- och skamkänslor.

Metoden i sig, som bland annat innebär att ungdomen respektive föräldrarna har en egen behandlare, som hon/de är helt och fullt trygg med, är den viktiga förutsättningen för att de ska våga utmana systemet.

MÅLET

Målet är att familjen samlas för att ungdomen får ställa frågor till sina föräldrar, något vi kallar konfrontationen.

Detta har vi förstått väcker debatt och vi har fått viss kritik för ordvalet. Kritiken ligger i att mötet inte anses vara en konfrontation. Definitionen av vad en konfrontation tycks vara ytterst individuell och åsikterna går isär om innebörden. En definition kan vara ”Stå ansikte mot ansikte med, utan att rygga tillbaka eller undvika. Konfronteringen är i grunden förmågan att obesvärat vara där och förnimma (uppfatta)”

Konfrontation används också ofta i sammanhang som är förknippade med krig och andra våldsamheter. Som vi ser det kan ett möte vara en konfrontation utan att den innehåller inslag av skrik och bråk. Konfrontationen består i att ungdomen vågar ställa frågor som är svåra att ställa och också i att föräldern får svara, efter bästa förmåga.

METODEN

För att nå det målet arbetar vi med metoden som är i tre steg:

Ett inledande samtal där ungdomsbehandlaren och familjehandlaren träffar ungdomen som får definiera sin familj och genom svaren bestämmer vi hur familjearbetet kommer göras.

Omfattande individuellt arbete med ungdomen tillsammans med ungdomsbehandlaren för att förbereda för konfrontationen.

Omfattande arbete med föräldrarna tillsammans med familjebehandlaren för att förbereda dem för konfrontationen.

INLEDANDE SAMTAL

När ungdomen kommer till oss vill vi (ungdomsbehandlaren och familjebehandlaren) inom två veckor ha ett möte för att ställa 2-4 frågor.

Hur ser din familj ut just nu? Svaret kan se väldigt olika ut. Det allra vanligaste är ändå att de biologiska föräldrarna och syskonen finns med i beskrivningen.

Är det ok att vi träffas ihop med dem och har familjesamtal med dig? Här skiljer sig svaren åt. Svarar de Ja använder vi en "vanlig" modell av familjearbete. Svarar de Nej fortsätter vi med nästa fråga;

Vilka av dem kan vara med i familjesamtal med dig? Det kan vara så att ungdomen svarar att någon ur familjen är ok att ha samtal med (vanligt är syskon) medan vissa till varje pris exkluderas, vanligtvis någon av – eller båda föräldrarna.

Kan familjebehandlaren träffa de andra i familjen för samtal utan dig? Svarar ungdomen Ja, vilket är det vanliga, använder vi vår modell. Svarar den Nej på frågan kommer vi inte arbeta med hela familjen just nu.

Efter det mötet vet vi
Hur ungdomen definierar sin familj.
Hur vi ska lägga upp familjearbetet.
Vi kan ana oss till om det finns mycket skuld- och skamkänslor i familjen.

Vi kan troligtvis ha en hypotes kring ifall det finns ett eller flera dolda trauman i familjen.

ARBETE MED UNGDOMEN

Som ungdomsbehandlare träffar vi ungdomen upp till tio timmar i veckan. Behandlingsinsatsen är givetvis uppplagd utefter individuella behov men i behandlingen ingår bland annat: omsorg, färdighetsträning, stöttande och bearbetande samtal, stöttning i sysselsättning och nätverks och familjearbete. Detta innebär att ungdomsbehandlaren får en insyn i många olika delar i ungdomens liv och har i och med detta fördelen att snabbt få tillgång till ungdomens berättelse om sitt liv, som är en viktig del av de förberedande samtalen. De samtalen hålls med regelbundenhet i ett samtalsrum och fokus är på ungdomens berättelse om uppväxten. För alla som har provat att ha samtal med tonåringar om svåra upplevelser vet att det kan vara lite snårigt. Som beskrivet tidigare använder vi peda-terapi som ett verktyg för att un-

derlätta för ungdomarna för att berätta sin historia.

ARBETE MED FÖRÄLDRARNA

Föräldraarbetet sker varje – eller varannan vecka parallellt med ungdomsarbetet. Det är familjebehandlaren som träffar föräldrarna. Eftersom föräldrarna kan vara lika stora motståndare till att träffas, eller än mer, gäller det att se till att få till ett första möte. Önskemålet är att vi ses i vår lokal, en timme och talar om det som är problemet. I verkligheten sker det första mötet var som helst där föräldrarna så önskar (vi har varit på Ikea, hemma hos dem, Stadshotellet Tomelilla, promenerat i skogen osv.) vilken tid de kan avsätta (det kortaste mötet var tre minuter, det längsta två timmar) och vad de vill prata om (de flesta vill prata problem, men utifrån deras egen definition). Syftet är nu endast att ses en gång till. Hur föräldrarbetet sedan görs kan se olika ut men

Emma Hinnerson och Patrik

syftet är att skapa en så trygg allians att de vågar möta sin ungdoms frågor, och därmed också sin egen skuld och skam, t ex genom narrativt förhållningssätt eller peda-terapi. Familjebehandlaren måste förmedla "Jag kommer vara ert stöd vad ni än har utsatt era barn för".

KONFRONTATIONEN

Rent praktiskt organiserar vi konfrontationerna i ungefär tre möten och avhandlar tre frågor under träffen. Ungdomsbehandlaren har, tillsammans med ungdomen, noga förberett frågor och också gått igenom olika svarscenarion genom bland annat rollspel. Ungdomsbehandlaren finns som stöd för ungdomen och sitter bredvid ungdomen och hjälper vid behov till att ställa frågorna.

Ungdomen eller ungdomsbehandlaren ställer frågan till familjebehandlaren. Familjebehandlaren upprepar frågan och ställer den till föräldern. Föräldern svarar på frågan till famil-

jebehandlaren. Familjebehandlaren upprepar svaret upprepar och lämnar tillbaka till ungdomen och ungdomsbehandlaren.

Alltså sker ingen kommunikation mellan barn och förälder. Anledningen till detta är att mötet inte ska urarta och avbrytas eller förlora fokus på annat, vilket kan vara lätt hänt när svåra saker är på dagordningen. Det är också en möjlighet att antligen lyssna på varandra utan att bli avbruten. Ungdomsbehandlaren som har fokus på att stötta ungdomen har också en annan uppgift under mötet; nämligen att vara ordningshållare. Att inte använda sig av direkt-kommunikation är svårt och ovanligt för många och för att undvika att mötet tappar fokus är ungdomsbehandlaren direkt på och korregerar om någon inte håller strukturen i kommunikationen. En sammanhangsmarkering görs av familjebehandlaren, som alltså också är den som håller i mötet, i början av sam-

talen och vid första mötet tas strukturen upp och varför vi väljer att använda oss av det ovanliga sättet att kommunicera med varandra genom en tredje person.

Frågor som brukar ställas

Varför slog du mig?

Tror du att jag har blivit utsatt för sexuella övergrepp?

Varför tror du att jag skär mig?

Tycker du om mig?

Om vi gjort ett bra arbete med ungdomen och föräldrarna kommer svaren inte bara innehålla försvar och förnekelse. Svaren kommer istället vara något nytt att förhålla sig till för ungdomen. Skulle svaren utebli eller vara uppfyllda av försvar blir det också något nytt, något mer tydligt att förhålla sig till för ungdomen. Och en värdighet växer hos den, som trots allt, vågade ställa de förbjudna frågorna. Hur arbetet med familjen sedan fortskrider är en annan historia.

Emma Hinnerson och Patrik Kärn, behandlare på Västsvenska Mellanvårdsgruppen i Göteborg

En dag i samskapandets anda

Nora Bateson och Lennart Ramberg. Foto: Magnus Ringborg

Var finns Bateson i dag, frågar någon i publiken? Frågan ställs till Nora Bateson, dotter till Gregory Bateson. Det är en vacker dag i början på september och vi har, i en mörk sal i ABF-huset på Sveavägen i Stockholm, precis sett Noras film om sin far. Stämningen i rummet är varm. Vi är ett drygt 40-tal samlade för att ta del av dagen och kanske tillhör jag några av de yngsta i publiken. Med Noras vänliga stämning i bakgrunden funderar jag inom mig själv om hur skriva en artikel om denna dag? Hur förmedla i komprimerad form om känslor, stämningar, bilder, sprödhet och kraft, klokhet. Stora filosofiska frågor som vem som har rätt att definiera och hur vi definierar världen? Min idé att inledningsvis följa dagen med nogsamt

linjärt fokus för att fånga upp så mycket som möjligt får jag ganska snabbt överge. Nora betonar att detta är en dag som kan gå åt vilket håll som helst och hennes utgångspunkt är att vi tillsammans ska forma denna dag i samskapandets anda. Det blir kongruent med det Nora genom filmen förmedlar om sin far; en ständig nyfikenhet och öppenhet för kommunikation och för olika sätt att se på världen. Jag tänker därför att artikeln får skrivas på mitt sätt.

OM ATT BLI BERÖRD OCH BERÖRAS

Nora låter oss följa med in i hennes sfär som nu också blir vår sfär. Filmen, berättar hon, gjorde hon för sina barn. För att de skulle få lära känna sin morfar. Det tog fem år att göra filmen efter-

som livet kom emellan, som att själv bli mamma. Nora ställer frågan till oss om vilka som träffat Gregory eller kände honom, några äldre män räcker genast upp sina händer. Jag uppfattar inte några kvinnliga händer i luften. Jag blir rörd, dessa män har alla sin egen personliga beskrivning av relationen med Noras far, jag blir nyfiken på den stolthet som jag uppfattar lyser genom männens ögon och värmen i deras blick. Det är som kärlek och en av dem tar senare i paneldiskussionen upp frågan om filosofi och existentialism; att det Bateson förmedlade kan ses ur ett livsfilosofiskt filter, tolkar jag det som, om mänskligt varande.

Jag funderar på Nora och hennes relation till dessa män som känt hen-

nes far, och som fortfarande är i livet och som lyser med sina ögon, nästan som små pojkar. Det i sig är spännande och obesvarade berättelser. Vad är det med Gregory som dessa män känt av, deras personliga relationer och minnen och iver med sina händer i luften. Jag är rörd, verkligen rörd. En kvinna i publiken delar med sig av att filmen gör henne berörd och att den väcker tankar om hennes relationer, hennes relation till sin far. Kvinns röst är mjuk och det hörs att hon är berörd. Filmen berör mig också och jag tänker på att vi alla uppfattar världen på olika sätt. Det som sker, sker i relation till andra och är inte åtskilt varandra. Nora poängterar också att epistemologi alltid är personlig och berättar att hon därför ville göra filmen ur ett personligt perspektiv och att filmen handlar ”om relationer berättade genom relationer”.

NYFIKENHET, KONTEXT OCH MULTIVERSA

Nora i sig är spännande att betrakta. Hon sitter som en drottning i panel-diskussionen med två män på var sin sida. Några av dessa män tycks hon även känna sedan tidigare och flera består av den grupp män som alla räckte upp handen för att berätta om sin kontakt med Bateson. När jag ser Nora sitta där bland dessa fyra män, tänker jag på Nora som hon är i filmen, ett barn som tillsammans med sin far upptäcker varje beståndsdel på promenaden. Nora säger också att som barn lärde hon sig att ”learning never stops”. Att se större mönster och hur saker hänger ihop, det hennes far förmedlade till sina studenter, förmedlade han lika mycket till henne. Enligt Nora pratade hennes far precis på samma sätt till henne och menar att det var ett sätt att leva, att förhålla sig till livet. Det blir tydligt i filmen där vi får följa Bateson och Nora, far och barnet Nora småpratande på en promenad och parallellt också se Bateson i glimtar ur lärosalen med sina studenter. Bateson talade om kontext och att vi alltid är i relation till något. Det är inom kontexten som mening uppstår. Det går inte att bara studera den ena delen i relationen då mönstret i relationen mellan dem är viktigare.

Epistemologi, det vill säga hur vi vet vad vi vet, är alltid förenat med att vi också lätt kan sätta upp gränser mot att se något annat. Mitt sätt att definiera, att se på världen påverkar mitt sätt att definiera och beskriva. Temat återkommer genom filmen. Batesons tankar som jag uppfattar det blir därför, att de begrepp vi använder när vi definierar det vi försöker förstå alltid bör följas genom att behålla vår nyfikenhet. Att förstå mönster sett ur flera perspektiv. Vilka mönster som konstrueras kan aldrig besvaras för mönster förändras hela tiden. Det är inte heller meningen att frågan ska besvaras. Budskapet blir därför att när du ser processen – ser du ständig förändring. Herakleitos tankar om ”att ingen kan gå ner i samma flod två gånger” blir tydligt med detta som bakgrund. Det finns oändligt många olika sätt att se på världen och den bild man skapar är personlig och subjektiv, vi människor beskriver oss genom de skillnader vi ser. Förändring kan vara skrämmande men att inte förändras är ännu mer skrämmande, vi människor lever i en värld av idéer och förändring sker oavsett om vi ser den eller inte.

AVSLUTANDE TANKAR

När Bateson dog var jag tio år och trettio år senare sitter jag här med Nora och en publik fylld av gråhåriga män och kvinnor som alla är här, intresserade och nyfikna gissar jag, kanske på att se och höra Nora. Jag är uppfylld av tankar, känslor, filmen och Noras sätt att leda oss genom dagen, det för mig till egna personliga reflektioner över relationer. Det blir som en livsfilosofi att förhålla sig till, att se på världen även utanför det professionella rummet. En nyfikenhet och öppenhet för människors egna berättelser. Just nyfikenheten återkommer som en röd tråd genom dagen, att se på världen utifrån olika perspektiv, att i samtal skapa klimat som bjuder in till att se världen ur ett multiversa perspektiv. Jag tänker på att med Batesons tankar som grund så blir nyfikenheten på människors egna berättelser ett sätt som innefattar en stor respekt till förändring. Och som dagen lyfter fram, när vi ser processen – ser vi ständig förändring. Jag tänker på Peter Langs ord när han poängterar att det inte för honom

handlar om att polarisera positivt och negativt, han talar om en grundmurad tilltro till människor och deras förmågor (ur Hertz, 2011; 58 ff). Det är väldigt långt ifrån terapeuten som en expert och Hertz talar om modet att ”kunna förhålla sig till det obegripliga och komplexa och för att en stund tolerera att man inte sitter inne med svaren, men ändå fortsätta att söka efter det som är meningsfullt” (ibid; s 80). Kopplat till dagen med Nora och hennes svar på om och var Batesons tankar finns idag – beskriver hon hur tankarna i allra högsta grad lever inom familjeterapi, inom IT, inom ekologin, inom antropologin och så vidare. När jag senare är tvungen att smita iväg i en paus under eftermiddagen, barn ska hämtas på förskola och skola, har jag en känsla i magen att Bateson är levande i vardagen och i sättet att förhålla sig till medmänniskor. Det är en tilltalande filosofi att komma bortom enkla förklaringsmodeller med ett dominerande språkbruk om att definiera ”som om i en människa” i stället för att se till relation och kontext. Utvecklingsmöjligheter eller ”oanade utvecklingsmöjligheter” beskrivet med Hertz ord. Och jag kan förnimma en känsla av ahaupplevelse – som om jag också vill räcka upp handen som de äldre herrarna fast jag bara var tio år när Bateson dog och långt ifrån den värld jag idag nosar på. Jag förstår så lite, Bateson är ett livsprojekt men jag lämnar Nora och publiken med en känsla av värme. Och det är spännande att jag som på ett sätt fysiskt är historielös genom att jag bara läst historierna, fått ta del av Gregorys dotters film. En film som hon för övrigt fått höra, att detta kommer inte elever att förstå, vilket de gjorde men inte lärarna. Ännu ett exempel på att aldrig ha förutfattade meningar om människors kapacitet och förmågor.

Lisa Koser
Familjeterapeut Bromma
stadsdelsförvaltning

Källor:
Hertz, S. (2011). Barn- och ungdomspsykiatri – nya perspektiv och oanade möjligheter. Studentlitteratur: Lund

Möten för familjeterapi

Familjeterapins betydelse i behandling/förändringsarbete är inte längre så självklar som jag tyckte den var när jag utbildade mig till familjeterapeut. Jag är verksam i Skaraborg och för drygt ett år sedan tog några unga familjeterapeuter initiativ till att alla intresserade av familjeterapi skulle mötas några gånger per år för att skapa tillfällen till samtal om familjeterapi men även dela med oss av impulser från omvärlden och ny kunskap.

Inspirerad av dessa våra samtal for jag iväg på flera konferenser under 2011. Jag började i Holland på IFTA:s konferens, där familjeterapeuter från hela världen strålar samman. Våren hade just kommit till Holland och tulpanfälten började stå i blom, vilket var mycket påtagligt då konferensen låg mitt i tulpandistriktet. Till denna konferens kom inte många från Sverige, möjligen var vi två.

Ett av IFTA:s mål är att tillhandahålla resurser till personer och organisationer som önskar stärka familjeterapin i sitt land eller sitt område. Det är fantastiskt spännande att prata om familjeterapi med unga blivande familjeterapeuter från Afrika, mellanöstern eller från östeuropa. Deras förutsättningar för att arbeta familjeterapeutiskt är inte alltid helt självklara.

Däremellan lyssnade jag bland annat på Monica Mc Goldrick och hennes tankar om att vi som familjeterapeuter måste vara inställda på att "go out of the box". I minidialoger under hennes framställning så är det tydligt att erfarna såväl som oerfarna familjeterapeuter uppskattar hennes framställning men jag tror vi lägger in olika perspektiv på vad "boxen" egentligen omfattar. John Shotter talade om den terapeutiska verkligheten och dialogen. Thomas Sexton om FFT och att forskning och praktik ömsesidigt befruktar varandra. Han sa också att familjeterapi när den görs bra är "empowering" för alla som deltar i samtalet.

Samtalen om familjeterapiutbildning i olika länder och världsdelar dök upp överallt och sammanhangets betydelse underströks gång på gång. I många kulturer är frågor om vilken religion familjen tillhör och hur den påverkar familjen viktiga och jag tänker att jag sällan ställer den frågan till svenska familjer.

I juni for jag till Finland för att delta i INTERSUBJEKTIVITY IN PSYCHOTHERAPY AND CONSULTATION en spännande tredagarskonferens med ett lite annorlunda upplägg. Vi hade ett fantastiskt sommarväder och konferensanläggningen låg vid en stor och vacker sjö. Här var vi ett tjugotal svenskar som deltog.

Först lyssnade alla på Colwyn Trevarthen som bland annat talade om hur rytm och rörelseuttryck är av betydelse för barns utveckling. Colwyn Trevarthen hade i sin forskning lämnat sin "box" och tagit hjälp av musiker för att tolka barns reaktioner på rytm.

Därefter delades vi in i tre större grupper baserade på våra engelska språkkunskaper och fick en halv dag var med John Shotter, Harlene Andersson och Maggie Carey. Deras presentationer kopplade alla tillbaka till Colwyns föreläsning men de gav oss möjlighet till dialoger i gruppen men även till samtal mellan föreläsare och grupp.

Strukturen på denna konferens var i sig själv att gå "out of the box" och skapade rikliga tillfällen till spännande erfarenhetsutbyte. Här möttes forskare och kliniker med olika bakgrund och sammanhang. Jag funderar över att familjeterapi ger familjer förutsättningar att tillsammans ge sig själva och varandra nya berättelser och att familjeterapins olika verktyg ger familjemedlemmarna förutsättningar att se sig själv utifrån samt övriga familjemedlemmar inifrån. Det vi gör i familjeterapimöten ger förutsättningar för reflektion vilket påverkar vår mentaliseringsförmåga. Nuvarande kunskap om hjärnans utveckling möter familjeterapins kunskap om familjerelationer.

I mitten av augusti for jag till Gotland för första gången för att i Visby delta i den nordiska familjeterapikonferensen Rötter & Vingar. Fortsatt sommarväder och mängder av svenska deltagare. Denna kongress med all sin generositet och värme var i sig även den för mig "out of the box". En morgon när vi kom fick vi varsin påse innehållande solrosfrön samt raderna: "Människan är unik, absolut enastående. Men det unika är att varje människa på sitt eget, alldeles speciella sätt speglar helheten"/Bertelsen. Dessa rader ligger framför mig på skrivbordet nu som en ständig påminnelse

om vad jag varit med om. Helt fantastiskt är att jag kan fortsätta att ta del av denna kongress, gå på de workshops jag aldrig valde, för både föreläsningar och filmupptagningar ligger ute på SFFT:s hemsida.

Stort tack till alla generösa föreläsare och workshoppare och SFFT som ger oss denna möjlighet.

Bengt Kristensson Uggla en av plenumföreläsarna bidrog med sin föreläsning till en ny berättelse om verkligheten. Bland annat sa han att tillit bygger samhället, organisationer och relationer men rädsla bryter ned dem.

Fortfarande sommarvärme och jag for till Lund för att delta i konferensen om Familjeforskning & Praktisk tillämpning, där var de svenska deltagarna i klar majoritet. I konferensparmen låg en usb-sticka med powerpoints från de olika föreläsningarna. Jag inser att när jag får saker på detta generösa sätt så har jag mycket lättare att stå ut med förtretligheter som en borttappad mobil och annat och i stället fokusera på det jag är där för. Reflektioner från dessa dagar är att oavsett vad vi arbetar med och vilka teorier vi utgår från så måste vi ha väl underbyggd kunskap och behärska våra arbetsmetoder. En strikt evidensbaserad metod fungerar inte av sig själv utan måste presenteras för familjen av en kunnig och välutbildad familjeterapeut. Föräldrautbildningar oavsett namn ger goda resultat om utbildarna kan sin sak och kan förmedla sin kunskap.

Jag har från varje konferens tagit med mig såväl spännande möten, som samtal och upplevelser. Berikande på många olika nivåer. Från samtliga tar jag med mig generositetens betydelse både när det gäller att dela erfarenheter och kunskap men även ting. Begreppet "out of the box" som för min del innebär att det är först när jag är trygg med det jag kan som jag kan gå "out of the box". Därför skall vi självklart fortsätta våra familjeterapimöten i Skaraborg, där ska vi vid vår nästa sammankomst samtala med årets familjeterapeut, Ingegerd Wirtberg, som är en av oss.

Åse Ljungquist Svantesson
socioekonom
Leg psykoterapeut och handledare

www.gsi.se

GÖTEBORGS SOCIALPSYKOLOGISKA INSTITUT AB

Systemiskt integrativ familjeterapiutbildning

baserad på mer än tre decennier av beprövad erfarenhet i kunskapsutveckling:

- Integration av *interaktionistiska* och *konstruktionistiska* teorier till den *tredje generationens cybernetik* (3G-cybernetik).
- Integration av *teoretiska kunskaper* med *praktiska färdigheter* i en *upplevelse-baserad konsthantverkspedagogik*.
- Integration av *kognitiva* och *emotionella* aspekter; *personliga* och *professionella* dimensioner; både/och. "Mångfald är bättre än enfald".

Öppna externatkurser i Göteborg:

- Grundutbildning i familjeterapi (360 ltr)

Utbildningen består av tre separata moment:

- **Introduktionskurs** (FT1, 48 ltr, startas varje vårtermin);
- **Fortsättningskurs** (FT2, 48 ltr, startas varje hösttermin) och
- **Fördjupningskurs** (FT3, 264 ltr, två terminer, startas varje vår).

Utbildningen syftar till att ge kompetens för familjearbete i team och under handledning, och är *på många håll i Sverige etablerad kompetensnorm för familjearbete*. I 35 år har GSI's kurser fått **extremt höga kursvärderingar**, och vi träffar ibland (och hör talas om) föräldrar som närmast sig pensionsåldern, och som gläds åt att deras barn, som följt i deras fotspår, får samma goda utbildning.

Inga förkunskapskrav ställs, enda kravet är intresse för att arbeta med familjer eller andra relationsbaserade system.

Kursstarter vt 2012:

FT1: 16/1

FT3: 26/3

Grundutbildningen administreras från och med 2011 av Folkuniversitetet i Göteborg. www.folkuniversitetet.se

- Påbyggnadskurs för "Steg 1"-kompetens

(152 ltr / 19 dagar över 2 terminer, startas vartannat år)

Påbyggnadskursen innehåller 44 tim. processhandledning; 8 tim. uppsatshandledning; 40 tim. teoriseminarier (vetenskapsteori, forskningsmetodik, utvecklingspsykologi, etik); 20 tim. litteraturseminarier; 32 tim. familjerekonstruktion och 8 tim. examination. Kurslitteraturen omfattar c:a 1000 sidor utöver grundutbildningens litteratur, och fastställs delvis i samråd med handledare och deltagare.

För att antas till påbyggnadskursen skall deltagarna ha genomgått GSI:s grundutbildning i familjeterapi (FT1-3) eller motsvarande. Dessutom krävs förmåga att tillgodogöra sig litteratur på engelska, samt tillgång till praktikfamilj.

Start 1/2 2012

Uppdrag i hela vårt avlånga land:

- Orienteringskurser (halv- eller heldag)

- Grundutbildningen i sin helhet, eller i delar

Många av våra kurser ges som uppdragsutbildningar. Hela grundutbildningen har köpts in av bl. a. Helsingborgs Socialförvaltning, Familjerätten i Göteborg (två omgångar), Kungälv Socialförvaltning (två omgångar).

Andra erbjuder FT1 och FT2 till all personal (Gryning Vård AB, m. fl.). Ibland går näraliggande verksamheter ihop för att arrangera en uppdragsutbildning. Detta medför ofta positiva sideeffekter, som att man lär känna kollegor inom områden som man ofta har kontakt med, och den gemensamma referensramen brukar leda till ett förbättrat samarbete.

- Påbyggnadskurs för "Steg 1"-kompetens

- Repetitionskurser (1-3 heldagar).

Arbetsplatser där en majoritet av personalen genomgått delar av GSI's utbildning (t. ex. Cederängen i Västerås) arrangerar ibland repetitionsdagar, då vi antingen jobbar med rollspel eller med direk- och videohandledning av klientarbete.

- Handledning / konsultation (kontinuerlig / tillfällig)-

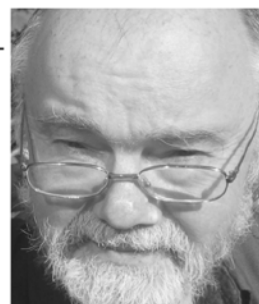

Kursledare: **Maths Lundsbye**. leg. psykolog, leg. psykoterapeut, psykoterapihandledare, grundare av GSI 1974, Huvudförfattare till "Familjeterapins grunder" NoK 1982-2010 (4:e utg).

Associerade medarbetare kan leda extrakurser eller delar av utbildningar.

Kontakt: maths.lundsbye@telia.com;
Fax: 031-699 377; Tel: 0708-29 29 41.

www.gsi.se

Moden och trender har kommit och gått – utbildning vid GSI har bestått!

Frågor och svar kring anknytningsbaserad familjeterapi

Text: Magnus Ringborg

Anknytningsbaserad familjeterapi har väckt ett påtagligt intresse bland kliniker och forskare sedan den introducerades i Sverige för ett par år sedan. Skälen torde bland annat vara:

ABFT har växt ur den strukturella familjeterapins klassiska rötter.

Den riktar sig till en stor viktig klinisk grupp där vi behöver fler tillförlitliga behandlingsmetoder. Genom att här redan finns goda kunskaper i såväl klassisk familjeterapi som i anknytningsteori, så bör den kunna passa i den nordiska kliniska miljön.

Metoden kännetecknas av:

Den är manualiserad och korttidsinriktad. Den fokuserar på anknytnings-skador, och via iscensättning av dialogen mellan föräldrar och barn arbetar man för att återskapa tillit, skydd och tröst.

Terapin är strukturerad efter fem uppgifter:

- Relationell omformulering som görs tillsammans med förälder/ föräldrar och ungdomen i fråga.
- Allians med ungdomen. Ett eller flera samtal separat med ungdomen.
- Allians med föräldrar. Ett eller flera separata samtal med föräldrar.
- Återanknytning. Dialog mellan föräldrar och ungdom.
- Mot autonomi och kompetens.

Gemensam problemlösning i familjen. (Israel & Ringborg 2011)

På kort tid har alltså arbetssättet fått en viss spridning i Sverige, och det kan därför redan nu vara lämpligt att ta upp en del frågor som rests av intresserade och praktiserande kliniker.

ABFT beskrivs vara en metod för tonåringar. Hur unga och hur gamla patienter kan man arbeta med?

Med tanke på att ABFT är en huvudsakligen verbal metod som är kognitivt ganska krävande, är erfarenhetsmässigt den undre gränsen 12 år. Om man ska arbeta med barn vid lägre åldrar bör man göra avsevärda modifikationer, men det har man inte arbetat med i Philadelphia. I Göteborg har man planerar man att använda metoden med barn

ner till 9 års ålder, men detta diskuteras just nu. Vad gäller äldre barn finns ingen sådan gräns. Gary Diamond har arbetat med patienter upp till 20 års ålder i sitt projekt. Så länge de har en familj tillgänglig så bör man kunna arbeta med ABFT.

Om man arbetat med en patient individuellt, kan man då börja med ABFT?

Ja, det verkar så. Jag har fått flera uppmuntrande rapporter i den riktningen. Eller man har arbetat familjeterapeutiskt, men sedan efter en föreläsning blivit inspirerad av att fokusera på att reparera anknytning. I många fall har det skett påtagliga framsteg i behandlingen genom denna förändring.

Fungerar ABFT bara för depression?

ABFT tycks fungera bra för internaliserande problem som depression, suicidtankar och ångest. Det är viktigt att depressionens eller suicidalitetens svårighetsgrad ska vara hanterbar inom den egna organisationen. Vid svårare problematik bör man ha tillgång till slutenvård och andra resurser om situationen skulle kräva det. För ångestproblematik har Lynn Siqueland modifierat metoden och även publicerat resultat. (Siqueland et al 2004) Metoden är inte lämpligt för ungdomar med borderlineproblematik, autismspektrumstörningar och akut psykos.

I de flesta fall av utagerande beteendestörningar finns en underliggande depression. Om utagerandet är kraftigt och konflikter mellan föräldrarna och ungdomen dominerar problembilden är det svårt att sätta igång med ABFT. Fientligheten måste först desarmeras med andra metoder än vad ABFT föreslår. Har man möjlighet att arbeta med funktionell familjeterapi (FFT) eller en annan form av familjeterapi som mer direkt inriktar sig på agerande beteende och fientlig kommunikation, så borde det vara att föredra. Det kommer att bli intressant att undersöka framöver om hur arbete med anknytning kan integreras i behandling av i huvudsak utagerande problematik.

Gary Diamond kommer snart att publicera en studie kring behandling med homosexuella ungdomar med självmordsproblematik. Resultaten ska vara lovande. I Göteborg har man påbörjat en studie med behandling med ABFT av barn som upplevt trauma i familjen. Där är alltså inte symptomen utgångspunkten, utan den traumatiska erfarenheten. Rimligtvis bör det bara så att traditionella arbetssätt kring trauma bör kunna bli ännu mer verkningfulla om de föregås av en period med anknytningsbaserat familjearbete, där man alltså försöker göra familjen till en tryggare bas än vad den har varit. Vidare borde anknytningsbaserat familjearbete kunna försvara en plats i behandling vid ätstörningar, men då efter att den akuta undernäringen hävts. Sammanfattningsvis kan man säga att anknytningsbaserad familjeterapi prövas inom flera kliniska områden.

Hur spelar familjemönster in?

Familjer med en explosiv och oförutsägbar stil kan vara svåra att möta. Vid forskningen i Philadelphia har man ofta mött familjer av typen socialt utsatta familjer med en ensamstående mamma och en frånvarande pappa. Men man har också erfarenhet av arbete med mera strukturerade medelklassfamiljer.

Ofta möter vi ju familjer där föräldrarna är frånskilda. Ska man då låta tonåringen möta dem båda i ett återanknytningsarbete?

Det finns inte ett fast svar på den frågan, utan som annars måste man utgå från sin egen kliniska bedömning. Men man bör inte göra det för svårt för sig själv, för ungdomen eller för föräldrarna. Därför bör man arbeta med en förälder i taget i de fall där det finns starka konflikter mellan föräldrarna. Då kan man alltså göra uppgift 2, allians med föräldrarna, i särskilda samtal med pappan, mamman eller kanske styvföräldern. I de fall där barn upplevt våld i familjen, till exempel från en pappa mot en mamma, har ju barnet blivit svikit av båda föräldrarna. ”Hur kunde du låta mig leva

i den situationen?” Man bör då arbeta med återanknytningen och den återupprättade känslomässiga dialogen mellan ungdomen och den utsatta föräldern. Om man når en ökad trygghet där, kan man kanske senare gå vidare med nästa relation, där utmaningen är ännu större.

Vilken terapeutstil fungerar bäst?

Det är bra om terapeuten från början har generella familjeterapifärdigheter. Hon bör kunna vara direktiv och kunna genomföra en iscensättning. Hon bör vara bekväm med att gå samman med flera personer samtidigt. Ju mer förtrogen hon är med att arbeta med att fördjupa känslor desto bättre. Terapeuter som stannar på den kognitiva nivån lyckas inte så bra.

På kurser och i texter är uppgift ett till och med fyra utförligt beskrivna, men den femte uppgiften blir betydligt vagare i konturerna. Hur går det till?

Jo det är riktigt, det är lättare att ha tydliga konturer kring en inledning än en avslutningsprocess. Grundtanken i ABFT är ju att, för att säga det mycket enkelt: först får föräldern/föräldrarna lyssna på ungdomen. Först därefter kan ungdomen lyssna på föräldrarna. När man känner att man har gått igenom de viktigaste anknytningsbrotten kan man gå över till uppgift 5. Här diskuteras ungdomen och föräldrarna viktiga områden som vänner, skola, sex och droger. Man arbetar tillsammans för att engagera ungdomen i den sociala världen och att utveckla nya färdigheter i att kommunicera. Om familjen har svårt att hitta ämnen, så hjälper terapeuten till med att påminna om frågor som tagits upp tidigare i terapin.

Terapeuten underlättar kommunikationen mellan föräldrar och ungdom snarare än styr den. På det sättet liknar processen i uppgift fem den i uppgift fyra, återanknytningen. Terapeuten är en underlättare, inte en central dirigent. Föräldrarna uppmuntras till att ta en mer aktivt stödjande och ansvarstagande roll. Om anknytningsbrott återkommer, så understryker terapeuten det och går tillbaks till en dialog kring detta. Terapeuten tar upp frågan om avslutning med familjen och gör upp en plan med dem för att vidmakthålla den nya närheten.

Vilken roll har syskon i ABFT?

Till skillnad från traditionell systemisk familjeterapi, där man ju normalt arbetar med hela familjesystemets sätt att fungera redan från början, är man i ABFT fokuserad på just anknytningssystemets skyddande och tröstande funktion. Syskon kan vara resurspersoner,

men också källor för stress och konflikt för patienten i fråga. Det är därför logiskt att vänta med att bjuda in syskon först till den femte uppgiften. Där kan syskon, andra anhöriga och också nätverkspersoner delta vid behov.

Men för en tonåring som är mycket slutet eller hämmad så skulle deltagande av ett eller flera syskon kunna fungera som en dörröppnare redan i tidigare faser. I ett familjeklimat som präglas av rädsla och förbud så kanske ett syskon med en lite friare ställning kunna bidra till att samtalet kommer igång. Det är dock viktigt att syskonet inte tar över terapin, utan att hon är där som medhjälpare. I sådana fall bör syskonet ifrågasättas förberedas för sin roll på liknande sätt som föräldern eller patienten förbereds. Det innebär att man diskuterar igenom vilka anknytningsbrott som kan behöva diskuteras, och också att man går igenom med syskonet hur ett återanknytningssamtal kommer att gestaltas.

Går det att kombinera ABFT med farmakologisk behandling, tex SSRI-preparat?

Patienter är olika, några har nytta av medicin, andra har det inte. Det har förekommit att en ABFT-terapeut har remitterat till medicinbedömning men fortsatt terapin. Önskvärt är att det finns ett nära samarbete mellan medicinbedömmande läkare och familjeterapeut. När det gäller forskning har man den regeln att om patienten tar medicin så ska den inte ändras från sex veckor innan terapin påbörjas. Detta för att kunna hålla isär effekt av medicinen och effekt av terapi från varandra.

Men är inte medicinering förstahandling?

Många har en övertro på de positiva effekterna av SSRI-medicinering vid ungdomsdepression. Inom Barn- och Ungdomspsykiatri finns emellertid en tydlig skepsis mot antidepressiva medel (Högberg et al 2010 och 2011). Medicinering kan i vissa fall öka riskerna för utagerande. Dessutom är biverkningar på lång sikt tämligen okända. Den stora TADS-studien visade också att enbart SSRI-behandling av unga har svaga effekter och ökar initialt självmordstankar mer än andra behandlingar (The TADS team 2007) Sammanfattningsvis kan man säga att det behövs flera alternativa behandlingar för ungdomsdepression eftersom ingen har hittills visat sig vara allena saliggörande.

Går det att implementera ABFT i den svenska kontexten?

Jo, det verkar gå, men det finns vissa svårigheter. Barn- och Ungdomspsykiatri

har idag krav på sig att dels förkorta kötider, dels att effektivt och på kort tid effektuera de växande kraven på psykiatriska utredningar som kommer från allmänhet och institutioner. Det innebär att resurserna kan svikta när det gäller att införa korttidsinriktade men grundliga behandlingar som ABFT. 12 -16 samtal ter sig för många i dagens perspektiv för långt. Systemet föredrar ännu kortare insatser, men där patienten gärna kan återkomma. Här tycks det också finnas en ovilja att satsa på behandlingsforskning. Man verkar föredra att använda färdigutforskade metoder från utlandet och hoppas på att de fungerar också i vår kontext. Men förhoppningsvis kan ABFT studeras i Sverige, och då inte bara om den ger positivt utfall, utan också ifall den är kostnadseffektiv. Tidigare forskning om familjeterapeutisk behandling av depression visar att så är fallet (Leff 2000).

Men en annan svårighet tycks vara de från USA härstammande certifieringssystemen. Det är förvisso rimligt att man är noga med att utbilda terapeuter i en viss metod när man vill testa den forskningsmässigt. Detta för att garantera någon form av likvärdighet i de terapier som bedrivs. Men på sikt blir det här systemet ohållbart. Man kan inte begära att terapeuter i Sverige först ska gå långa legitimationsgrundande utbildningar, sedan certifiera sig i FFT, sedan i MST, sedan i ABFT och så vidare. Hur utbildning i ABFT ska gå till i Sverige är ännu inte diskuterat ordentligt, utan vi befinner oss idag på stadiet orienterande kurser samt kliniskt arbete där man prövar sig fram utifrån de lokala förutsättningarna.

Var kan man läsa om ABFT?

En heltäckande bok om ABFT saknas. Guy Diamond och Suzanne Levy från Philadelphia lägger just nu sista handen vid ett manus som väntas bli publicerat i bokform i slutet av våren 2012. Guy Diamonds beskrivning i Lebows Handbook ger en god förståelse av metoden (Lebow 2005). För en översiktlig presentation på svenska kan hänvisas till Svensk Familjeterapi nr. 4 2010 (Ringborg 2010) och på norska i Fokus på Familjen (Israel & Diamond 2009). På nätet finns också en presentation från Israels och Ringborgs föreläsning vid den Nordiska Kongressen i Familjeterapi (Israel & Ringborg 2011). På www.abft.se finns ytterligare litteraturtips, bland annat om de grundläggande forskningsartiklarna.

Finns det flera anknytningsbaserade familjeterapier?

John Byng Hall i England var en pionjär på området och har skrivit flera böcker med anknytning i familjeterapi som utgångspunkt. Rudi Dallos är en annan engelsman som fördjupat sig i ämnet. Hans ” Attachment Narrative Therapy” är en utmärkt bok som går in mer i anknytningsteorin som sådan och vad den kan få för konsekvenser för familjeterapi. Den är mindre fast manualiserad än Diamonds ABFT. Den beskriver mer ett förhållningssätt och tipsar om en mängd tekniker. Dallos föreslår att man med barn som visar ett ängsligt anknytningsmönster kan arbeta med mer kognitiva tekniker, medan man med ungdomar med en undvikande anknytning bör fokusera på affekterna. I jämförelse med Dallos framstår ABFT som en ganska stram metod. Daniel Hughes har utvecklat Attachment Focused Family Therapy. Hughes har arbetat mer med yngre barn än man gjort i ABFT, och han anvisar också tekniker som är anpassade för dem. Det finns korta sammanfattningar av Dallos och Hughes böcker på www.abft.se

Kommentar

En del av dessa frågor har författaren tagit upp direkt Suzanne Levy, Guy Diamond och Gary Diamond. Andra frågor har diskuterats med Staffan Lundberg, Marianne Borgengren och Monica Hedenbro, vilka också har bidragit med kommentarer till denna text.

Terapeuter vid BUP Karlstad, Danderyd, Alingsås och Borås har också givit värdefulla frågor och svar som finns inbäddade i ovanstående resonemang.

Referenser:

Högberg, Göran; Werner, Bo; Cederblad, Marianne; Wrangsjö, Björn (2010) Riktlinjer för vård av unga med ångest och depression bör revideras Läkartidningen 2010;107(45)2823-5

Göran Högberg, Bo Werner, Marianne Cederblad, Björn Wrangsjö (2011):

Behandling av unga med ångest och depression: Socialstyrelsens anvisningar bör fortfarande revideras. Läkartidningen 2011-01-11 nummer 1

Israel, P & Diamond, G (2009) Tillknytningsbaserat familjeterapi för deprimerad ungdom, Fokus på familjen 2/2009

Israel & Ringborg 2011: Pravin Israel, Magnus Ringborg: Anknytningsbaserad familjeterapi (ABFT), en ny metod för att möta deprimerade och traumatiserade ungdomar. Föreläsning vid den Nordiska Kongressen i Familjeterapi, Visby 2011.

Powerpoint: <http://sfft.se/nordisk2011/presentationer/Ringborg-Israel-ABFT.pdf>

Videofilmad föreläsning: <http://vimeo.com/28810271>

Lebow, Jay L. (2005) Handbook of

Clinical Family Therapy, kapitlet Guy Diamond: Attachment based family therapy for depressed and anxious adolescents.

Leff, J et al (2000) The London Depression Intervention Trial. Randomised controlled trial of antidepressants v. couple therapy in the treatment and maintenance of people with depression living with a partner: clinical outcome and costs†. The British Journal of Psychiatry (2000) 177: 95-100

Ringborg, Magnus: Anknytning och familjeterapi, Svensk Familjeterapi nr 4/2010

Siqueland, L., Rynn, M. & Diamond, G (2004). Cognitive behavioral and attachment based family therapy for anxious adolescents. Journal of Anxiety Disorders.

The TADS Team. The Treatment for Adolescents with Depression Study (TADS): Long-term Effectiveness and Safety Outcomes. Archives of General Psychiatry. Oct 2007; VOL 64(10).

<http://www.nimh.nih.gov/science-news/2007/depressed-adolescents-respond-best-to-combination-treatment.shtml>

www.abft.se Svensk hemsida som administreras av undertecknad. Innehåller länkar och en del information.

Evidens och tolkning

Ett eftermiddagsseminarium i Stockholms Familjeterapiförenings regi med professor

Bengt Kristensson-Uggla den 12 mars 2012

Det finns inget hotfullt i att söka evidens men det kan vara farligt att vara alltför säker. Den som har sanningen blir inte så angelägen om att söka sanningen. Vi måste fortsätta bryta åsikter mot varandra – ett begåvat samhälle tar till vara på olikheter och Akademin dör om alla har samma uppfattning. Det sker en utarmning av kunskapsprocessen av människan om människan instrumentaliseras – som om siffror ger oss en säker mark att stå på. Men relationer är alltid svårare än så. Vi måste befolka utrymmet mellan evidens och relativism och det behöver ske en forskjutning mot praktiken. Människan är inte en berättelse – människan behöver en berättelse. ”Två sanningar närmar sig varandra, en kommer inifrån, en kommer utifrån och där de möts har man chans att få se sig själv” (Tranströmmer)

Bengt Kristensson-Uggla gjorde ett bejublat framträdande på Nordiska kongressen i Visby sommaren 2011. Under denna eftermiddag håller han sin föreläsning från Gotland i utökat format och med plats för reflektioner och frågor från publiken. Vill du vara säker på en plats – anmäl dig snarast. OBS! Anmälan är bindande

När: 12 mars 2012 13.00 -16.30

Var: Ersta konferens – centrala Stockholm (Södermalm)

Kostnad: 500:- för medlemmar i Stockholms Familjeterapiförening och 650:- för övriga. Ingen moms tillkommer. Eftermiddagsfika ingår i priset.

Anmälan till: Görel Fred – gorelfred@hotmail.com senast 2/3

GE PLATS FÖR FAMILJEN – UTVECKLA
DINA VIKTIGASTE RELATIONER
JESPER JUUL OCH MONICA ØIEN
NORSTEDTS FÖRLAG 2011
ÖVERSÄTTNING: THOMAS ANDERSSON

Jesper Juul är en flitig författare, han har skrivit en mängd böcker om familjens liv och hur vi kan bemöta våra barn och oss själva på ett mer respektfullt sätt. Det är många av dagens föräldrar som läser hans böcker.

Jesper Juul är familjeterapeut skolad av en av familjeterapins pionjärer, Walter Kempler. I många år var Jesper Juul ledare för Kemplerinstitutet i Köpenhamn.

Den här boken bjuder på en resa från det barnet blir till, vidare genom småbarnsåren och in i tonåren. Monica Øien är journalist och med sina frågor sprungna ur hennes egna erfarenheter av familjeliv får hon Jesper Juul att utveckla sina tankar. Bokens kapitel har fått sina namn efter husets alla rum, rum för möten i olika skeden i livet. Huset med alla känslorna, sovrummet där två blir tre, babyrummet med närhet och känslor. Tonårsrummet står för uppror och ansvar, badrummet för kropp och hälsa. Köket bjuder på mat och samtal och vardagsrummet gemenskap och stämning.

Fyra grundläggande värden som Jesper Juul formulerar sig kring för en konstruktiv samlevnad mellan vuxna och barn är lika värde, autenticitet, integritet och personligt ansvar.

En utgångspunkt i boken är att det är en utmaning att vara förälder idag, vi lever i en tid där vi inte längre har någon värdemässig konsensus i samhället. Det har blivit lite slumpartat vilken kunskap och vilka värden vi stödjer oss på när vi uppfostrar våra barn. Finns det ingen värdegrund i samhället att luta sig mot blir det nödvändigt att formulera sin egen för att bli trovärdig för sig själv och för andra. Vi behöver gå från att vara utifrånstyrda till att bli mer inifrånstyrda.

En intressant tanke som Jesper Juul lyfter fram är att barn inte är i behov av uppfostran, de behöver empatisk vägledning. Vill man veta mer om den tankegången rekommenderar jag att läsa boken.

Anita Blom af Ekenstam

LÄKANDE DIALOGISKA SAMTAL
I TERAPI OCH PSYKIATRISK VÅRD
KAUKO HAARAKANGAS
STUDENTLITTERATUR 2011

Tänk att människors intresse för varandra är så avgörande för vårt välbefinnande. Enligt en artikel i Dagens Nyheter har forskare studerat vad som gör att vissa barn får bättre betyg och mår bättre än genomsnittet. Orsaken var att de hade föräldrar som läste böcker med dem och som frågade hur dagen varit och ställde nyfikna frågor på de svar de fått.

Jaha. Bara vanlig hederlig samtalskonst. Frågor och svar och litet högläsning i en sagobok. Det hjälpte mycket mer än alla extralärare och sommarkurser.

Kauko Haarakangas har skrivit en bok som handlar om människans helande nyfikenhet, om dialogen som medi-

cin, om samtalandet som psykiatrisk behandling. Kauko är chefspsykolog vid Keropudas sjukhus i norra Finland och ingår i arbetet med Open Dialog som hjälpt många psykotiska patienter.

Han beskriver dialogen, dissekerar den, förklarar med hjälp av historiens kända namn, ger exempel från vardagen och anför argument mot den gängse psykiatriska värden och medicineringen. Han återkommer gång på gång till det enkla; att vara lagom nyfiken, ställa frågor, reflektera över samtalet, vara öppen med det man tycker och tänker och känner.

Det är enkelt.

Du kan gott läsa boken.

Mårten af Ekenstam

En dag med Jim Wilson

11-11-11 var dagen då många ville passa på att göra något speciellt. Jag valde att gå och lyssna på Jim Wilson som var inbjuden av Stockholms familjeterapiförening för att prata om hur vi kan skapa bättre förutsättningar för det praktiska arbetet och utveckla vårt sätt att tänka i mötet med barn, familjer och deras nätverk. Jim kommer ursprungligen från Glasgow i Scotland och bor numera i Wales. Under de senaste elva åren har han varit till och från i Sverige och har lärt sig tala en långsam och tydlig engelska så det var lätt att följa med. Jag ska lite kort dela med mig av vad jag särskilt fastnade för den här dagen.

Jim Wilson är det han pratar om. Jag har lyssnat på honom flera gånger tidigare och känner igen den ständiga rörelsen över scenen. Han har tre stolar som han flyttar runt, de gestaltar olika saker, personer eller företeelser. Rörelse är en av de saker han tar upp, rörelsen hjälper oss när vi fastnar den hjälper oss att se saker från andra håll. Det är mycket fokus på det talade ordet i terapi men språket är så mycket mer, hur vi rör oss, sättet jag pratar på, tonfall mimik, rytm och stämning.

De tre stolarna får gestalta tre aspekter av terapeuten. Tre frivilliga får fylla stolarna. Görel är först och får representera teori och kunskap, det vi läser i böcker, modeller. Jag sitter i den andra och får vara stilen. Stilen är per-

sonlig och jag som måste utveckla just min. Jag kan inte vara någon annan och någon annan kan inte heller vara jag. Birgitta som sitter i den tredje stolen representerar själen. Hur skapar jag liv och atmosfär i mötet. En annan metafor för vad terapeuten behöver som Jim använder är klassrummet och skolgården. I klassrummet finns de olika teorierna, skolorna, det som står i böckerna. På skolgården finns praktiken. Barnen som står vid sidan av och tittar är reflektion, de som spelar olika spel med regler är ritualerna och de som leker lekar och delar fantasier är berättandet av historier – delandet av erfarenheter. Allt behövs, vi måste röra oss emellan. Vi behöver också kunna röra oss mellan lek och allvar.

Att utveckla samtalet och berättandet med hjälp av gestaltning var något som återkom i exemplen som Jim delade med sig av. När han gav ett exempel så liksom spelade han upp det och dessutom förstod man att det var så han gjorde i själva samtalet också. En beskrivning var om en pojke som inte kunde sova för att han är rädd, han tänker att hans hand ska komma upp och strypa honom när han somnat. I exemplet så hamnar Jim liggandes raklång på golvet och bekräftar hur han förstått pojakens tanke genom att ligga där och låta handen fara upp mot halsen. Med den utgångspunkten funderar de tillsammans vidare kring

vad som skulle kunna stoppa handen i tid och pojken tänker ut en maskin som han sedan också ritar. Det som alltid far genom huvudet på mig när jag hör sådana exempel är ”men hur kommer man på att göra just så just då”. Jim hjälpte oss med att berätta lite mer av sin historia om den aktuella dagen. Det var en fredag eftermiddag och han var trött, mötet med pojken var ett hembesök. Jim är rätt oinspirerad och det gick trögt i samtalet med pojken. Det är en längtan efter att bara få lägga sig ner och sträcka ut på den mjuka mattan på golvet som hjälper honom att fånga tillfället när det kommer. Ingen strategi utan öppenhet och en tillåtande hållning. Att utveckla sin stil kräver att man vågar ta risker, man kan ju inte veta om det kommer att fungera men man måste våga prova, våga gå ut-anför sin egen bekvämlighetszon.

En annan variant på gestaltning Jim demonstrerade var att iklä sig rollen av ”problembarnet” och låta familjemedlemmarna vara och en ställa sina frågor till honom och då vara ställföreträdande röst för barnet, vad skulle barnet ha kunnat svara. Vi ser det på film och det blir så tydligt vilken stark effekt det tänkbara svaret har på pojakens mamma. I ett annat exempel gestaltar Jim en känsla som ett barn upplever. Det är en pojke som mår väldigt dåligt av att hans föräldrar bråkar så mycket med varandra, han känner ett stort ansvar för att hjälpa till och få dem att sluta. Jim blir ansvaret i rummet och ställer sig mellan föräldrarna och kollar av med pojken hur det kan bli. Känslan av ansvar blir starkare om de bråkar väldigt mycket. ”Om du fick göra av det någon annan stans, vart skulle du vilja göra av det?” frågar Jim. Pojken pekar mot ett hörn i en annan del av rummet och Jim flyttar sig dit och samtalet kan fortsätta utifrån det. Gestaltningen gör förflyttningen av problemet möjlig.

Det var en väldigt inspirerande dag. När jag var tillbaka på jobbet igen så märkte jag började röra mig mer i rummet, nu ska jag bara se till att hålla mig kvar i rörelse. Och så ska jag fundera lite mer på ett vackert begrepp som Jim nämnde; ”Systemisk intelligens”, något som är avgörande för hur bra vi kan bli som familjeterapeuter.

Anita Blom af Ekenstam

Jim Wilson flyttar stolar Fot:o: Mårten af Ekenstam

Vad gjorde mest intryck på dig och hur kommer det att påverka dig i ditt jobb?

Jag kände mig upprymd och glad efter fredagens heldag. Det jag tog med mig från Jim är bl.a. att vara lekfull, spontan, ha humor och bjuda in familjen till teaman! Ha ständigt med dig att förändringar är svårt. Möt barnet eller ungdomen känslomässigt där den är och inte där vi tycker att den ska vara. Detta kan tyckas vara självklarheter men behöver påminnas om.

Avslutningsvis var det gripande när han spelade barnet inför föräldrarna och svarade utifrån barnet. Känner att jag fick en välbehövlig påfyllnad och inspiration till fortsatt arbete med barn och unga och deras familjer.

Gunilla Wurtzel, familjebehandlare, Upplands Bro kommun

Det jag främst fångades av var Jims entusiasm och den kreativitet han verkar använda sig av i sina samtal. Jag gillar att han lyfter rumpan från stolen ibland för att använda hela sig och hela rummet i mötet. Han var som en vitamininjektion som fick igång mig att börja tänka kring egna olika sätt att ha familjesamtal.

Göran Granath, familjebehandlare, Håbo kommun

Framförallt så tycker jag att helheten var mycket inspirerande. Vi fick följa Jims arbete på ett personligt sätt där han genom att först köra fast hittade fram till nya möjligheter.

Det som fastnade i mig var hur vi i mötet med människor kan få fatt i vår kreativitet och vår fantasi och det måste vi ju ha ganska mycket av för att möta människor vart vi än befinner oss. ”Att köra fast är föregångaren till äkta insikt” - ett citat från Zen och konsten att köra en motorcykel.

Jag kan absolut använda denna inspiration i mitt arbete som handledare!

Karin Olofgörs, konsult, Stockholm

Det som var mest värdefullt för mig var Jims naturliga förhållningssätt i arbetet med klienterna. Att man måste våga kliva ur sina ramar och se helheten runt klienten.

Det jag tar med mig i mitt jobb efter föreläsningen är att våga släppa taget mera och att pröva olika vägar i bemötandet med klienterna. Då jag inte jobbar som behandlare utan med utredning och myndighetsutövning kan dessa roller kollidera. Jag känner och vet att hälften är vunnet då bra relationer skapas mellan klient och behandlare/utredare. Det är dock en konst att vara utredare och ej gå in för mycket i behandlarnas roll.

Jag fick en ”kick” av föreläsningen och jag tyckte det var lätt att förstå Jims engelska. Tyvärr var ljudkvaliteten på filmerna han visade inte den bästa men det var ändå intressant att se människornas kroppsspråk. I det stora hela en bra föreläsning som får mig mer intresserad av att börja jobba inom behandling. Tack för en trevlig dag!

Laila Eriksson, socialsekreterare, Gävle

Långt från Junibacken

Le gamin au vélo (Pojken med cykeln), bröderna Dardennes nya film, handlar om Cyril. Han är 11 år och hans pappa har nyligen lämnat honom till barnhem. Cyril hade en cykel. Någon stal den. När vi möter Cyril finns bara detta: att få tillbaka cykeln, att hitta pappa.

Han får tillbaka sin cykel och flår som ett torrt skinn på den, i sin röda tröja, genom den lilla belgiska staden. Han läser aldrig cykeln. Den blir stulen igen, han får tillbaka den. Han hittar pappa som jobbar på restaurang och har det kämpigt ekonomiskt och just nu inte har tid och ork med Cyril. Och inte sen heller, för den delen.

Av en slump hamnar Cyril bokstavligen i armarna på en kvinna. Hon är rätt ung men gammal nog att kunna vara hans mamma. Hon tar sig an honom. Han får hälsa på henne på helgerna, sen mer och mer.

Cyril hamnar i dåligt sällskap. Han begår ett rån, slår ner en butiksägare och hans son med ett basebollträ. Han åker fast. Kvinnan ger inte upp. Hennes pojkvän tröttnar. Hon väljer Cyril. Butiksägaren förlåter Cyril. Den tonårige sonen råkar få syn på Cyril. Han blir förbannad, jagar Cyril och träffar honom i huvudet med en sten så att han trillar ner från ett träd han klättrat upp i för att komma undan. Han verkar vara död. Butiksägaren och sonen är chockade, börjar planera vad de ska säga om hur det gick till. Då vaknar Cyril till. Han cyklar därifrån.

Bröderna Dardenne har sedan ett par decennier nu gett oss en rad osentimentala och skoningslösa filmer om

utsatthet, om institutionaliserat förtryck, om rasism. Om hur allting, också människoliv, kan köpas och säljas i ett samhälle där gemenskap och samhörighet nöts bort av effekterna av en globaliserad marknad och transnationell organiserad kriminalitet. Löftet, Sonen, Rosetta, Barnet, är några av titlarna. De flesta har gått upp på svenska biografer.

Bröderna Dardennes filmer har kännetecknats av ett rakt, effektivt berättande. Det kan verka enkelt men kräver en osviklig känsla för balans i berättelsen. Konflikterna är så uppenbara, de mänskliga bristerna så skriande, att det är en sorts mirakel att filmerna, trots en obönhörlig avsaknad av upplyftande intrigvändningar, ändå kan kännas upplyftande. Som i Rosetta, filmen om tjejen som gör allt för att behålla ett jobb och stötta sin alkoholiserade mamma men som bara går på nitar. Som väcker vår sympati och nästan beundran utan att för ett ögonblick tyckas eftersträva det. Att få en tonårsflickas truliga, nakna ansikte, utan all glorifiering och mot alla odds förmedla en slags mänsklig värdighet trots allt, quand même, vad ska man kalla det om inte mästertligt?

Men i den förra filmen, Lornas tystnad, hade bröderna Dardenne fört in två helt nya element i sitt filmskapande. Lorna, en illegal immigrant i Belgien av albanskt ursprung, har sjabbat bort sin chans att fixa uppehållstillstånd. Hon flyr i slutet av filmen till en koja i skogen. Och där, när filmen är nästan slut, och realistiskt sett Lornas liv också borde vara det, öppnar sig en flyktmöjlighet, till toner från en av Beethovens sista pia-

nosonater. Från smutsig realism glider vi liksom in i en saga, där en lösning känns möjlig – och så slutar filmen där.

Också i Pojken med cykeln har realismen fått lämna plats åt sagan. Samantha, kvinnan som tar hand om Cyril, är mer som en fe än som en verklig människa. Hennes godhet är inte av denna värld. Det är inte en slump att bröderna Dardenne, kända för att arbeta med amatörer, för den här rollen valt att låta en stjärna (Cécile de France) stiga ner bland de dödliga. Hur ska vi tolka det? Har bröderna Dardenne gått och blivit religiösa? Eller har de nått vägs ände med sitt tidigare sätt att berätta? Tänjer de på trovärdigheten så till den grad för att pröva oss åskådare? Är vi beredda att gå på vad som helst?

Det är inte lätt att veta. På ett par ställen i den nya filmen har de lagt in några takter ur Beethovens fjärde pianokonsert, ackompanjemang till bilder av den cyklande Cyril. Bortsett från pianotona i slutet av Lornas tystnad är stämningsskapande musik okänt i bröderna Dardennes filmvärld. Är musiken, över-

TOMBOY

sinnligt skön och försonande, ett uttryck för ett verkligt hopp eller resignation?

Cyril spelas på ett fantastiskt sätt av Thomas Doret, en debutant. Cyril är inte det minsta charmig. Skulle han behöva vara det? Det skulle vara lättare att unna honom cykeln, en vettig pappa, om vi kunnat tycka om honom. Men det är nästan inte möjligt. Gör det honom oförtjänt av nåden att drabbas av en helgonlik modersfigur? Att möta ett brottsoffer med ofattbar förlåtelsekapacitet? Att överleva det som borde ha varit hans död?

En halvtimme in i Céline Sciammas andra långfilm, *Tomboy*, tittar huvudpersonen Laure, fenomenalt gestaltad av den debuterande Zoé Héran, en lång stund rakt in i kameran. Men det här är inte som den klassiska slutbilden i Truffauts *De 400 slagen*. ”Vi” är 6-åriga lillasyster Jeanne, som med färgkritor ritat ett naivt porträtt av Laure. Jeanne, precis som vi andra, ser den hon har fantasi och kapacitet att se. Och det är vad filmen handlar om.

Laure har tillsammans med pappa, gravid mamma och lillasyster flyttat (än en gång), den här gången till ett utkantsområde i Paris. Laure är 10 år, kortklippt, och kunde lika gärna vara pojke som flicka. Och det är väl vad hon själv också tänker. Så när Lisa, en av de jämnåriga i kvarteret, tror att Laure är en pojke, tar hon chansen.

Som Mikael är hon med och spelar boll, slåss, och glider in i en trevande prepubertal kärlekshistoria med Lisa. Laure får till och med lillasyster Jeanne att spela med i spelet ett tag. Ett spel som naturligtvis måste få ett slut. Om inte förr så när listorna med namn på dem som ska gå i de olika klasserna blir of-fentliga. Varför är du inte med på listan, undrar Lisa.

Den här filmen är ett litet underverk av känsligt, nyansrikt och exakt gestaltad verklighet, av komplexa känslor, av identitetsosäkerhet, av friheten i ögonblicken då man inte är definierad – i en roll, ett kön. Och här finns spänning – med svart underton, när Laure, grubblande, betraktar sin kropp i spegeln. Lite

ljusare, när Lisa sminkar honom/henne och konstaterar att han ”skulle passa som flicka”. Och lika rent och klart som filmen visar hur detta att leva i en lögn drar med sig hela ens tillvaro, lika enkelt och avspänt visar den på möjligheter att hantera och överleva också sådant man tror att man bara inte klarar. Laure fixar det här, och man lämnar filmen med den upplyftande känslan av att varit med om ett alldeles vardagligt mirakel.

Pojken med cykeln får svensk premiär på Stockholms filmfestival i praktiskt taget samma stund som jag skriver det här. Själv har jag sett den på en fransk DVD med fransk textning. Den kommer troligen att visas på en del håll i Sverige, och kommer säkert så småningom på DVD med engelsk, kanske också svensk text. *Tomboy* har inget releasedatum på svenska biografer. Också den finns på fransk DVD. Med tanke på den kritikersuccé Céline Sciammas första film (*Vattenliljor*, inte visad i Sverige) var så kan jag garantera att den kommer på DVD med engelsk text inom någon månad. Missa den inte!

Göran Nordström

Språkssystemiskt tänk i vardagen

Den terapeutiska utmaningen – eller modet att inte veta

Mia som har ett blandmissbruk sitter tillsammans med sina föräldrar Bosse och Ingrid i ett samtal hos mig och min kollega. Problembeskrivningen är fylld av mångåriga konflikter och hårda ord. Vi arbetar med reflekterande positioner för att lyfta fram allas röster.

”/.../Min hållning är att inta en lyssnande nyfiken hållning, jag ställer inte så mycket frågor utan ber Mia berätta mer. Efter en stund börjar Mia gråta, det är knäpptyst i rummet. Jag tänker att det är något viktigt som sker nu, att Mias berättelse också innebär att hon kan visa sin ledsenhet. Jag frågar Mia om det är okej att utforska ledsenheten lite mer. Jag utforskar skillnader och ställer frågor om när ledsenheten kom in i familjens liv och hur den såg ut när den inte fanns där i relationerna med föräldrarna och syskon. Det senare tänker jag som en lagom ovanlig fråga. ..Jag känner att jag stundvis är i en känsla av tvivel och osäkerhet. Att jag inte vet hur vårt samtal kommer att sluta. Jag har ingen färdig plan utan är i ett ständigt frågande och lyssnande till Mia. /.../Min kollega reflekterar nu med föräldrarna. Mamma Ingrid gråter och är berörd. Hon säger att hon aldrig förstått den ledsenhet som nu kommit fram. Pappa Bosse funderar högt om vad han kunde gjort annorlunda för sin dotter. Föräldrarna börjar tala om sig själva, att de inte heller stöttat varandra och att de inte har så mycket gemensamt längre. Ledsenheten finns även mellan föräldrarna. Tonen är nu lågmäld men lugn./.../Mia och jag reflekterar sedan på det vi hör och Mia säger att hon känner sig lugnare än på väldigt länge. Att hon aldrig kunnat säga dessa saker till sina föräldrar. Att det är första gången de kunnat sitta i samma rum så länge utan att börja bråka. Mia ser förvånad ut. /.../Mia, Ingrid och Bosse vill boka en ny tid för nästa familjesamtal.”

Hur skapa samtalsklimat som bjuder in i utbildningssammanhang?

Berättelsen om Mia och hennes familj och vårt arbete tillsammans utgör en av flera berättelser om hur få ihop teori och praktik och utdraget av dialogen använder vi ur pedagogiskt syfte för att visa på hur det språkssystemiska förhållningssättet kan användas i det praktiska arbetet. Det är i slutet på september och vi befinner oss i en utbildningslokal på Finsens hus i Stockholm och är inbjudna som föreläsare/utbildare i en dag som ska ske i språkssystemisk anda. Hur skapar man ett samtalsklimat i en utbildningssituation som bygger på samskapande, dialogisk form, process och öppenhet för dialog? Hur går det till när man förmedlar kunskaper i ett utbildningssammanhang som en ögonblicksbild av ett lärande som pågår ett helt liv? Hur skapar man nyfikenhet kring det som först kan upplevas som svårt och obegripligt? Hur tänker vi familjeterapeuter kring utbildningsprocessen? Kursledningens inbjudan till oss har utgått från att vi är lite yngre praktiker med ett språkssystemiskt förhållningssätt och själva går under psykoterapiutbildning (steg 2 Linköping systemisk familjeterapiutbildning), samt har fötter i olika kulturer som psykiatri och socialtjänst. Utbildningssammanhanget är en stegutbildning i familjeterapi (Karolinska institutet och Maria Ungdom) med elever som kommer från olika verksamheter med mångårig erfarenhet av behandlingsarbete. Veckan innan har gruppen haft en utbildningsdag med Gunnar Forsberg kring språkssystemisk teori och filosofi. Vårt fokus idag är att arbeta med dialogen från det vi kliver in i utbildningslokalen tills vi går ur rummet där vi önskar samskapa med utbildningsgruppen under hela dagen; från teori och praktik till rollspelsövningar på eftermiddagen. Vi vill också förmedla ett samtalsklimat som bygger på nyfikenhet och respekt för vårt gemensamma arbete där fokus är att förmedla en nyfikenhet kring det multiversa. Vårt förhållningssätt att vara i samskapande

med gruppen speglar också det vi tänker kring vårt familjeterapeutiska arbete. Ett multiverstänk innefattar även oss själva som två kvinnliga terapeuter med olika tempo och betoningar. Olikheterna ser vi som pedagogiskt illustrerande att det inte finns någon rätt eller fel terapeutisk hållning och att terapeutrollen innebär ett ständigt lärande om sig själv och ödmjukhet inför människors sätt att förhålla sig till sina liv.

Start: Tangofilm från Youtube – välkommen

Med en tangofilm från Youtube för att spegla vår hållning kring samskapande, vill vi redan från början genom att i handling sätta oss i mitten av utbildningsgruppen som är placerad i ring (bort med alla bord) prata om den inbjudan som vi fått, våra tankar kring hur få dialog med utbildningsgruppen om våra egna erfarenheter av det språkssystemiska praktiska arbetet. Med reflekterandet vill vi visa oss som personer, våra känslor och tankar och ”bädda för” samtalsklimatet under dagen. Som föreläsare är vi också en del av utbildningssystemet och deltar både som lärare men är också i ett lärande, d.v.s. de tankar som föds i dialogen, påverkar även oss som i sin tur påverkar utbildningsgruppen utifrån att vi väljer att fokusera på olika aspekter beroende på de frågor som uppkommer och så blir det en ständig växelverkan som följer under dagen.

Nyfiken på? Teman under dagen

Vad är ni nyfikna på? Vad gillar ni? Vad vill ni veta mer om? Dessa tre frågor är i fokus under förmiddagen. Vi tänker att det gruppen är nyfikna på, är också det som är relevant att fördjupa oss i under dagen. Att studenternas frågor även blir frågor som väcker vår nyfikenhet att reflektera tillsammans. Här finns inte heller några självklara svar utifrån en lärarposition utan vi tänker att var och en av oss i rummet, har sin bild av tankar och frågor och att den pedagogiska utmaningen handlar om att även i lärandepositionen befinner oss

i en språkssystemisk anda av tvivel och osäkerhet. Att inte riktigt veta, att dagen följer vissa ramar men ändå sker något unikt som samskapas i dialog och i ett nu. Att det svåra också innefattar både-och-tänkande och ett fortsatt nyfiket lärande. Några av de teman vi väljer att arbeta med bygger på utbildningsgruppens frågor:

Hur förstå det multiversa i det praktiska arbetet?

Frågorna handlar om att hur få in allas röster i samtalen och hur förhålla sig till allas sanningar och upplevelser? Vi arbetar med konkreta berättelser och utforskar begreppen nyfikenhet och att inte-veta. Att vara expert på att leda samtalet är något annat än att vara expert på ämnet. Vi arbetar med reflektioner kring att ha ett förhållningssätt som bygger på att det inte finns någon objektiv sanning utan att allt sker i en kontext där vi som terapeuter också är delaktiga med våra röster. I detta ligger också utmaningen att titta på oss själva – hur vi själva tänker kring vårt behandlingsarbete och synen på förändringsarbetet samt även se i vilken kontext vi ingår.

”New Yorksnobbism”

Utbildningsgruppen talar om att det språkssystemiska perspektivet kanske passar en mer intellektuell grupp som har språket som bekvämt uttrycksmedel, som kan röra sig i olika begrepp och abstrakt tänkande. Även här arbetar vi praktiskt och konkret – vi lyfter ut olika begrepp och kopplar det till det praktiska arbetet genom terapiberättelser. Vi pratar om lyssnandets funktion – att vara i flera dialoger samtidigt och att skapa klimat för samtal som i sig kan se olika ut. Vi utforskar vad ett nyfiket förhållningssätt kan innebära i praktiken – vad händer i rummet när jag som

terapeut har denna hållning, hur ställer jag frågor, vad lyssnar jag till?

Människans önskan om en expert

Utbildningsgruppen lyfter fram denna aspekt och människors önskan om att få råd i svåra situationer. Vi arbetar även med detta praktiskt och diskuterar. Det finns inget rätt eller fel. Kanske både och. Det krävs dock mod att vara i tvivel och osäkerhet, att vara den som inte vet. Det är en utmaning att tänka att människor har resurser och kompetens – att det i dialogen finns en kraft som leder till nya tankar och handlingar.

Vems språk – måste jag använda ett språk som inte är mitt?

Utbildningsgruppen talar om språket och betydelsen av intoning, inlyssnande. Vi arbetar med att fundera över ord som familjen använder, språk som familjen talar och skillnader mellan familjemedlemmar. Även här visar vi genom terapiberättelser olika sätt förhållningssätt till det språk som används. Vi pratar även om att vi blir till i språket – vad som talas om hur det blir centralt.

Samskapandet – dilemmat i en samhällskontext med färdiga diagnoser

Hur förhåller vi oss själva till dessa berättelser i den kultur vi befinner oss i där kraven ökar på experttänkande. Dessa frågor reflekterar vi över under dagen och vi arbetar inte med svaren utan nya frågor ställs där var och en funderar vidare kring sin egen organisationskontext. Att arbeta inom en kontext som kräver diagnoser, som kräver medicinska utlåtanden – hur kan vi arbeta med att få in det multiversa och nyfikna förhållningssättet också?

Att prova på – rollspel och somövning

Vi bjuder in till att jobba mer praktiskt kring ett rollspel. Huvudfokus för

rollspelet är att jobba med begreppet multiversa utifrån de samtal vi haft. Att se till olika perspektiv och lyfta fram olika röster och arbeta med den terapeutiska nyfikenheten. Vi anpassar övningen och jobbar med en som-om-övning där flera kan delta. Deltagarna är både familjemedlemmar, terapeuter, reflektörer på samtalet, reflektörer på helheten. Och varje person har någon som lyssnar som-om också. Vi som lärare är också med i lärandeprocessen på olika sätt, både som stöd i rollspelet och som samtalshållare i samband med reflektionerna efter rollspelet.

Akvarieformens förtjänst – nya frågor och tankar

Vad tar ni med er, vad har ni gillat och tips till oss? Med de frågorna får vi alla i akvarieform reflektera över det arbete vi gjort. Även kursledningen är med och reflekterar som ett eget system. Vår reflektion efter dagen är en känsla av ödmjukhet. Både att ha fått vara med i något spännande, att tillsammans utifrån dialogform arbetat med förhållningssätt men också utmanandet. Utmaningen består i att fortsätta fundera över förhållningssätt. Att fortsätta fundera kring navigering i de system vi själva verkar inom. Hur förhålla oss till påtryckande krafter kring behov av sortering och att sätta etiketter på människor? Vilken plats kan det familjeterapeutiska arbetet fortsätta ta i samhällsdebatten och hur ta plats i media? Hur få ut det skrivna ordet så att det blir begripligt och väcker nyfikenhet? Hur fortsätta hålla frågan om familjeterapeutisk utbildning vid liv? Hur fortsätta bedriva den svåra men roliga utmaningen kring lärande i utbildningssammanhang och hålla utbildningsfrågor vid liv? Hur verka för både-och-forskning, d.v.s. att både verka inom de ramar som dominerar inom forskningsvärlden men också modet att gå utanför? I dialogisk anda bjuder vi också in utbildningsgruppen att kommentera det skrivna ordet.

Lisa Koser och Fanny Maréll
verksamma som familjeterapeuter i
Bromma familjebehandlarteam samt
Sollentuna BUP-mottagning

Familjeterapiutbildning – Grundläggande psykoterapiutbildning med familjeterapeutisk inriktning (”steg I”) med Peter Comstedt och Lena von Krogh – i samarbete med Karolinska institutet och Maria Ungdom

Familjeterapiutbildning – Psykoterapiprogrammet, legitimationsgrundande psykoterapiutbildning, systemisk familjeterapiutbildning, Linköpings universitet.

Namn- och personuppgifterna i dialogutdraget i artikeln är fingeerade.

Replik till Magnus Ringborgs text i SFT 3/11

Den nordiska kongressen i Visby i augusti var en höjdarupplevelse för mig, och de flesta av kongressdeltagarna. Väl hemkommen kände jag mig fortfarande hög, och kände nästan ett behov att nypa mig i armen för att vara säker på att jag inte drömde. Jag skrev, nästan som i trans, en artikel till Fokus på familjen om den epokgörande tilldragelsen.

Men redan efter ett par veckor fick jag en smärre chock när jag läste Magnus Ringborgs, i övrigt utmärkta, artikel från Visby. Där hävdade han upprepade gånger att jag påstått att det trettioåriga kriget mellan systemiska konstruktionister och interaktionister redan är över:

”Maths Lundsbye var enbart nöjd, han deklarerade framt att ”det trettioåriga kriget” mellan konstruktionister och interventionister hade upphört och i stället utvecklas nu ”en tredje ordningen cybernetik”. Jag känner ju Maths tankar i ämnet, men jag tror att det låg lite önsketänkande i hans bedömning. Allan och Anette Holmgren var tydliga i sitt symposium: Såväl systemteorin som familjen har spelat ut sin roll, nu bör de ersättas med den narrativa metaforen. Jo, här blev undertecknad ordentligt störd, vilket några noterade. Till skillnad från Maths tycker jag inte alls att diskussionen är avslutad. Allan och Anette utmanade - låt oss fortsätta det samtalet!

”Kan jag verkligen ha sagt något så korkat?” tänkte jag. Jag mindes ju så tydligt hur jag på podiet hade koncentrerat mig för att inte uttrycka mig så, att det jag sade skulle kunna missuppfattas. Jag vet ju - både teoretiskt (inte minst från vittnespsykologin) och erfarenhetsmässigt - hur lätt minnet kan spela en ett spratt. Jag har vid det här laget tappat räkningen på hur många gånger jag tänkt så intensivt på något jag vill säga, att jag senare faktiskt trott att jag har sagt det som jag bara tänkt. Det är lätt att göra sina fantasier till verklighet, och därför har jag strävat efter att utveckla en sund skepticism till min minnesförmåga (något som kanske fler skulle ha nytta av). Minuchin har så rätt när han hävdar att tvärsäkerhet är till hinder i ens utveckling.

Chocken och besvikelsen utmynnade i skrivkramp, och jag lät min artikel gå i träda i avvaktan på att få se videoupspelnings från den avslutande paneldiskussionen. Lyckligtvis spelades det mesta i Visby in - en fantastisk dokumentation från den historiska kongressen. Trots att jag var tämligen säker

på att jag inte uttryckt mig som den blåögda idiot, som Magnus så årekränkande framställde mig i sin krönika, så ville jag vara säker på exakt vad jag hade sagt, innan jag skickade mitt manus till Fokus, och skrev en replik i SFT.

En annan besvikelse var att Magnus påstod att jag pratat om den tredje ordningens cybernetik. Under de tre år jag försökt lansera begreppet den tredje generationens cybernetik, så har jag varit mycket noga med att aldrig tala om ordningar, precis som jag aldrig kallar konstruktionism för konstruktivism. De postmodernistiska konstruktionisterna vill gärna framstå som mer konstruktiva än interaktionistiska familjeterapeuter, och har därför ofta valt att kalla sig konstruktivister, vilket är en semantiskt felaktig benämning, som för mig är fullkomligt oacceptabel.

I engelskspråkig litteratur kan man visserligen ibland stöta på begreppet ”third order cybernetics”. Till exempel har vissa hävdade att social konstruktionism skulle utgöra en tredje ordningens cybernetik, men jag tolkar detta som en intellektuell lättja - ”det som kommer efter den andra ordningen måste väl vara den tredje ordningen”, tycks man tänka.

Men detta speglar bara vad Hårtveit och Jensen kallar en traditionellt vertikal utvecklingssyn, där varje steg i utvecklingstrappan är högre och bättre än det tidigare. Jag delar i stället den horisontella utvecklingssyn de norska författarna förespråkar, där kunskapsutveckling ses som regn som faller, och som bildar vattenpölar som flyter in i varandra och integreras i en systemiskt integrativ familjeterapi.

När jag till slut fick en DVD med avslutningspanelens reflektioner så blev jag oerhört lättad. Jag lyssnade intensivt, och hörde efter 8 ½ minut mig själv säga:

”Precis som den första nordiska kongressen i Linköping var epokgörande, så känns denna kongress epokgörande - som en markering av att det trettioåriga kriget mellan de systemiska inriktningarna går mot sitt slut.”

Puh! Jag mindes rätt! Där högg Magnus i sten på ett sätt som han inte brukar!

Dessutom sade jag en halvtimme senare: ”Om man kan se den här kongressen som en markering av att kriget mellan den första och den andra ordningens cybernetik håller på att ta slut, så vill jag se nästa kongress som en markering av att vi har lämnat antingen-

eller, att vi gått över till den tredje generationens cybernetik, som handlar om att förena både-och...

Jag har också en önskan om att vi skall fokusera på fler systemnivåer, för det blir väldigt mycket fokus på individ, det blir väldigt mycket fokus på dyader, det blir lite grand fokus på nätverk, men nivåerna däremellan - triader och subsystem - glöms oftast bort.”

Allt finns att beskåda och avlyssna på kongressens hemsida!

Till historien hör att Magnus skickade mig manuset till sin artikel innan den publicerades, och att jag med vändande post svarade honom att han felciterat mig:

”Innan du skickar den för publicering, så önskar jag att du korrigerar några avsnitt, så att du citerar mig rätt. Jag sade aldrig att kriget är över, utan att det är på väg att ta slut.”

Eftersom jag inte hörde något mer från Magnus, tog jag för givet att han korrigerat citaten - men det enda man kan ta för givet är ju att man aldrig kan ta något för givet. Så chocken blev dubbel, när jag såg att lögnerna om vad jag hade sagt på podiet fortfarande var kvar.

När jag skickade första versionen av denna artikel till redaktionen, så skickade jag även en kopia till Magnus, med hopp att han skulle reagera med någon sorts förståelse för min reaktion på hans artikel. Men besvikelsen blev bottenlös när jag läste hans nonchalanta svar:

”Jag är ledsen över att ha förorsakat dig chock, besvikelse och skrivkramp. Du bad mig ju rätta i det manus jag skickade dig. Kanske skulle jag ha ändrat två ord som du föreslår. (Du citerar för övrigt ”interaktionister” istf mitt ”interventionister”¹) Alltså i stället för ”upphört” skulle jag skrivit ”går

1 Magnus använder begreppet ”interventionister” för att markera motsatsen till konstruktionister, medan jag föredrar ”interaktionister”. Begreppen är oftast synonyma, men det finns en viktig nyansskillnad i syftningen. Interventionister är ett konstruktionistiskt begrepp som syftar på läran om den icke-vetande icke-expert-positionen i konversationen, som är helt fokuserad på kognitiva processer inom individer. Interaktionism syftar på en normativ terapeutposition, där terapeuten utifrån forskning och erfarenhet har kunskaper inte bara om vad som är salutogent i familjens interaktion, utan även om hur man kan hjälpa familjer att utveckla samspelelmönster som kan vända onda

mot sitt slut” och skrivit “generationens” i stället för “ordningens”. Jag tycker dock frågan är för bagatellartad för att använda spaltutrymme till, och betvivlar att den har något allmänintresse.”

Budskapet är så ironiskt inkongruent som det kan bli. Om Magnus verkligen varit ledsen, så skulle han inte ha avfärdat förtälet² som bagateller, som ”kanske” kunde formulerats annorlunda. Inte heller skulle han ha avlett med semantik, i stället för att be om ursäkt.

Till en början ville jag tro att det handlade om missförstånd eller minnesförvrängningar från Magnus sida. Jag har ju alltid uppfattat honom som en pålitlig själsfrände. Men när det blir uppenbart att han använt medvetna lögnerna för att förtala mig, och sedan kallar lögnerna för bagateller, då tvivlar jag starkt på min tidigare bedömning.

Jag kan inte förstå vilken intention Magnus har med sitt agerande. Varför vill han få mig att framstå som en idiot? Hur kan han vara så desperat att han ljuger om det som faktiskt kan motbevisas?

Jag har alltså aldrig hävdats att den kritiska diskussionen är över. Mycken kamp återstår tills familjeterapin har fått den självklara status den förtjänar, efter ett drygt halvsekels samlade erfarenheter.

Men jag tvivlar starkt på att Magnus och jag kan stå sida vid sida i den kampen (mot individfokusering, evidensstyrning och fanatiska konstruktionist-fundamentalister som makarna Holmgren), nu när det äntligen börjar våras för familjeterapin igen. Vi får nog stå vid varsin flank, så att jag inte behöver riskera en kniv i ryggen igen.

Maths Lundsby
GSI, Göteborgs Socialpsykologiska Institut AB.
maths.lundsby@telia.com

spiraler till goda, och stimulera familjens läkande kraft.

² “Illvilligt och lögnaktigt tal om någon” (Illustrerad svensk ordbok, NoK 1983). I lagen mot ärekränkning står: “1 § Den som utpekar någon såsom brottslig eller klandervärd i sitt levnadssätt eller eljest lämnar uppgift som är ägnad att utsätta denne för andras missaktning, dömes för förtal till böter.” Jag har dock ingen avsikt att åtala, bara att få upprättelse.

FAMILJETERAPIUTBILDNING

Ärnfast och KIO Konsult AB erbjuder en två årig familjeterapi-utbildning riktad till dig som i ditt arbete träffar individer och familjer för att tillsammans med dem arbeta med utredning eller behandling.

Utbildningen syftar till att:

- Ge en systemteoretisk grund och ett sammanhangs tänkande som bas för det dagliga arbetet både för dig som arbetar med behandling/terapi och för dig som arbetar med utredningar/myndighetsutövning
- Ge ökade kunskaper i familjebehandling, familjeterapeutiska tekniker, grupp processer och sammanhangets betydelse i möten
- Tonvikten ligger på att deltagarna ska integrera metodiken med den egna personen och därvid vidareutveckla en personlig arbetsstil

Under utbildningen kommer vi att arbeta med systemteoretisk teori och systemteoretiska begrepp, familjeterapeutiska teorier, kommunikationsteori, sammanhangets betydelse för möjligheterna att bedriva förändringsarbete, samtals metodik i olika former och nätverks tankar. Vi kommer att fokusera både på familjebehandling/terapi och på myndighetsutövning och vad det kräver. Utbildningen bygger i hög grad på din egen aktiva medverkan och din arbetsvardag. Utbildningen innehåller också skriftliga hemuppgifter samt direkthandledning under år två. Utbildningen löper med två sammanhållna dagar per månad. 40 dagar totalt.

Kursstart: Februari 2012 i internats form

Kostnad: 13 500 kr / termin exklusive moms, internatkostnad och litteratur

Kursledare:

Bengt Ärnfast, leg psykoterapeut, handledare

Kicki Olsson Ärnfast, socionom, familjeterapeut och handledare

Anmälan: Skriftligt via anmälningsblankett

Kurslokal: Stuvsta – Huddinge kommun, pendelavstånd Sthlm City

Kursen är begränsad till 18 deltagare. **Sista anmälningsdag är 15/1 2012.** För frågor, anmälningsblankett samt referenser kontakta:

Ärnfast och K.I.O Konsult AB

Lövtäktsvägen 43 • 141 42 HUDDINGE

Kicki Olsson Ärnfast 0708-95 24 28

kicki.olsson@bredband.net

www.arnfast-kio-konsult.se

B-FÖRENINGSBREV

RETURADRESS:

SFT

c/o Anita Blom af Ekenstam

Ringvägen 47b

181 33 Lidingö

www.sfft.se

KALENDARIUM

2012

30 JANUARI

ANKNYTNINGSBASERAD FAMILJETERAPI ABFT

GARY DIAMOND

INTRODUKTIONSDAG

WWW.ABFT.SE

STOCKHOLM

31 JANUARI - 1 FEBRUARI

ANKNYTNINGSBASERAD FAMILJETERAPI ABFT

GARY DIAMOND

GRUNDLÄGGANDE TERAPEUTTRÄNING

WWW.ABFT.SE

STOCKHOLM

2 FEBRUARI

ANKNYTNINGSBASERAD FAMILJETERAPI ABFT

GARY DIAMOND

AVANCERAD WORKSHOP

WWW.ABFT.SE

STOCKHOLM

12 MARS

EVIDENS OCH TOLKNING,

EFTERMIDDAGSSEMINARIUM MED BENGT

KRISTENSSON-UGGLA.

WWW.FFST.SE

STOCKHOLM

12-16 MARS

ANDREW TURNELL, SIGNS OF SAFETY 5-DAY

INTENSIVE, FÖR DIG SOM TIDIGARE GÅTT

GRUNDUTBILDNING I

LÖSNINGSFOKUS ELLER TURNELLS

GRUNDKURSER

WWW.SIKT.NU 040-579 480

MALMÖ

26-28 MARS

BEN FURMAN

LÖSNINGSINRIKTAT ARBETE MED BARN/UNGA

OCH FÖRÄLDRAR UTFRÅN JAG KAN METODEN

+ METOD FÖRÄLDRAKURSER. WWW.

RETEAMING.NU/JAGKANKURSER.HTM

STOCKHOLM

10-12 MAJ

PSYKOTERAPIMÄSSAN

WWW.PSYKOTERAPIMASSAN.SE

ÄLVSJÖMÄSSAN, STOCKHOLM

AUGUSTI - SEPTEMBER

JESPER JUUL

SEMINARIELEDARUTBILDNING

WWW.FAMILY-LAB.SE GÖTEBORG

SEPTEMBER - OKTOBER

JESPER JUUL

SEMINARIELEDARUTBILDNING

WWW.FAMILY-LAB.SE STOCKHOLM

12-14 SEPTEMBER

THE 6TH NORDIC-BALTIC CONFERENCE,

CHILD IN CONTEXT - FAMILY, HELPING

SYSTEM AND SOCIETY, DAVID DENBOROUGH,

JIM WILSON AND ELSPETH MC ADAM

WWW.NORDICBALIC.ORG

LITAUEN

EFTERLYSNING!

Vi vill gärna ha artiklar med berättelser om vad ni gör på jobbet.

Familjeterapin håller inte på att försvinna, den blomstrar för tillfället främst i våra kommuner i verksamheter med inriktning på familjebehandling av olika slag. Den kunskapen fick vi med oss hem från familjeterapikongressen i Tällberg för ett par år sedan.

Skriv och berätta vad som händer där ute!

SFT-redaktionen

sftred@telia.com

ANNONSERA I SFT - SVENSK FAMILJETERAPI. HELSIDA 4000 KR, HALVSIDA 3000 KR

KVARTSSIDA 2 000 KR PLATSANNONS KVARTSSIDA 4000 KR.

NÄSTA NUMMER KOMMER UT I BÖRJAN AV MARS. MANUSSTOPP 15/2

KONTAKTA REDAKTIONEN SFTRED@TELIA.COM